

וטהר לבנו

חידושים וחילוקים

בהר

העלון נתרם
לרפואתה השלימה של האשה החשובה
שרי שרה בת שלווח
ושתזכה לחיים טובים שלווים ונעימים
בבריאות איתנה ובפרנסה בשפע
ושמחת חיים וכל טוב אמן.

ד"ר אהוד קרן ז"ל מנכ"ל
המחלקה לרפואת הנשים והילדים
במרכז הרפואי של
המנהל הכללי של
המדינה
בירושלים

< העלון מחולק חינם – בשמחה מיועד לקחת לבית ללא תשלום >

זכה נא והשתתף בהדפסת מהדורה חדשה של ספרי "וטהר לבנו"
שמרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל העיד
הספר "מעורר מאוד"

ליראת שמים, למידות טובות, וללימוד תורה

ומרן שר התורה, בקבלתו הספרים שר כמה פעמים בהתלהבות:
"וטהר לבנו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך"
נוסח שלא נמצא בסידורי התפילה ובמקורות

וטהר לבנו - 6 כרכים לחיזוק וזיכוי הרבים
לתרומה והנצחות, ולדמי קדימה כ 150 ₪ לסט, אנא פנו :

יוחנן ריינר 0527120333 106855@gmail.com

אני מאמין שכל שבוע שהדפסת הספר מתעכב זה משמים,
ובנתיים בס"ד נוספים חידושים לספרים, אבל תפילתי שכבר שאזכה להדפיסם ולחלקם בישראל.

וטהר לבנו – בהר

וידבר ה' אל משה בהר סיני

ידעו איזה מיתה מגיעה למקושש, כמו כן לא ידעו אם חייב המקושש במיתה אם לאו.

ולכן כתבה התורה מיד את פרשת שמיטה לפרש, שיהיה ברור לכולם שכל התורה כולה נאמרו כל הכללים וכל הפרטים והדקדוקים מסיני, כי משה רבינו קיבל בסיני את כל התורה כולה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ולגבי המקושש והמקלל יש שם הסברים מיוחדים למה אכן לא ידעו מה לעשות בהם.

וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים

מפריע לו מאוד?? ואדם רגיל לא מבין מה זה צריך להיות?? וכי ייתכן שעד כדי כך גם זה מפריע לשמירת העיניים והמחשבה?? ואפילו מתעורר בו כעס, וכי מה זה הקיצוניות הזו?? וזה כמו שיש שלא מבינים איך קול באשה ערוה וכו', כי מי שחוטא ואינו שומר עצמו מפני החטא נחשבת לו העבירה כהיתר וכ"ש הדברים הקלים כביכול.

ומצד שני דווקא בזמן זה צדיק זה מוסיף עוד ועוד ימים קדושים ברציפות ובעזרת ה' עד סוף החיים בשמירת העיניים והמחשבות, שמוסיף עוד 40 יום **כמניין יצירת הולד** וכמניין ימי התשובה מתחילת אלול עד סוף יום כיפור, ושוב עוד 40 וכך יטפס ל 80, 120, 160, וככה ימשיך עד סוף החיים, לצדיק זה מתגבר כוח הקדושה לשיאים שלא הכיר מעולם, **וגם בזה זר לא יבין** ויתפלא מאוד למראה עיניו, **"וכי שאל בנביאים!"**

זר לא יבין מה פשר התפילה שמתארכת, מה פשר התלהבות המיוחדת והדבקות בתפילה ובקיום המצוות, כי זה חי בעולם אחר!!! עולם חדש, מעין עולם הבא!!

כי פתאום יש לו ריגושים נפלאים בתפילה, פתאום קיום מצווה גורם לו התרגשות עצומה והוא מתמלא שמחה והתלהבות של מצווה פי 3 ויותר מכל שיאי הקדושה שחוה בחייו, וגם כל יום כל יום מתחדשים בקרבו שיאים חדשים של קדושה והתלהבות והתרגשות בתפילות ובלימוד התורה, ובקיום כל מצווה.

ללמדנו שאם יש "וצוית את ברכתי" על גשמיות, כל שכן שיהיה "וצוית את ברכתי על רוחניות" - ועשתה לשלוש השנים, ששפע הקדושה יחזק אותנו לשלוש שנים, לתקופה!! אש קודש שתבער לאורך זמן לא תכבה לעולם ועד כי נחדשה שוב ושוב בקדושה וטהרה אמן ואמן.

"וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית לשלש השנים"

ומכל מקום עדיין יש מקום גדול לתמוה, איך יתכן הדבר שלא שמרו שמיטה!! שהרי בשנה השישית כבר יש את ה"וצוית את ברכתי לשלוש השנים" וגדל בשישית פי 3 משנה רגילה, ובשנים ההם ראו ניסים גלויים ממש שלא כבדורנו שהניסים נסתרים, וכשרואים ניסים גלויים ויש ברכה, למה הם לא שמרו שמיטה?? **הרי הם כבר קיבלו, למה לא נתנו והחזירו את התמורה – לשמור שמיטה???**

וייתכן שמי שלא שמר תורה ומצוות ועבד עבודה זרה לא קיבל את הברכה המובטחת כאן ליהודים השומרים שמיטה, ולכן כל אותם שנים שעם ישראל עבדו עבודה זרה ועזבו את תורת ה' ממילא הם לא קיבלו את הברכה הזו.

אבל בכל זאת גם באותם תקופות היו מיעוט שמרו תורה ומצוות כמו בממלכת יהודה כשהיו להם מלכים צדיקים, לעומת מלכי ישראל שמלכו עליהם ברוב רובו של הזמן מלכים רשעים, והנה עם ישראל רואים את הניסים שהיו בממלכת יהודה שמרו על שמיטה שהיה להם בנס שפע בשנה השישית מעל לדרך הטבע מזון לשלוש השנים, וכיצד יתכן שלא התעוררו לראות את האמת???

ראיתי בבעל הטורים ששואל מפני מה נסמכה פרשת מקלל לפרשת שמיטה?? ונראה לתרץ על פי דברי רש"י ששאל "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני?? ומתרץ רש"י: אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

והנה בפרשת המקלל כתוב שהניחו את המקושש ואת המקלל במשמר לפרש להם על פי ה', וכתב רש"י שם שלא

המלוא העומר כתב שחידוש הוא שאפילו אחרי שש שנים שעבדו באדמה שאז כביכול הארץ חלשה וצריכה מנוחה וחופש, בכל זאת דווקא אז היא תתחזק ותוציא פי 3 מהרגיל או פי 4 בערב שנת היובל, ולכן מאוד מוחשית היא הברכה "וצוית את ברכתי", כפשוטו.

חשבת לעצמי שגם בתאוות ובשמירת העיניים וכו', מלבד הצדיקים הגדולים שמרוב קדושתם דומה עליהם כקורה וקרב כמה שאדם מתאפק יותר ומחליש את יצרו על ידי שמנצח את יצרו פעם אחר פעם למשך תקופה ארוכה ממש, מצד אחד קל לו להתגבר ולהתרחק מתאוה, מצד שני דווקא הוא יש בו יותר רגישות לגירוי היצר הרע, ואפילו ראה קלה יכולה לגרום לו תאוה או ריגוש של חטא אם חלילה יפנה לבבו לכך וישוב לתאוה.

וכמו הסיפור עם רבי עמרם חסידא בקידושין פ"א שהתעורר בו תאוה ולשם כך היה עליו לעלות לעליית ביתו, ובכדי לעלות הוא לקח סולם כבד מאוד שהיו צריכים 10 גברים ביחד להרימו, והוא מכוח התאוה העזה שהתעוררה בו הצליח והרימו לבדו, ואז צעק: **אש בבית שלי!!** בכדי שיבואו חבריו להצילו מהניסיון, אמרו לו חבריו הרבנים **ביישת אותנו**, ענה להם: **מוטב להתבייש בעולם הזה ולא להתבייש בעולם הבא.**

עד כדי כך שזר לא יבין איך יתכן דבר קל כזה שלכל אדם רגיל זה לא מעורר מחשבה ותאוה והנה לצדיק הדבר הקל

ללמדנו שאם יש "וצוית את ברכתי" על גשמיות, כל שכן שיהיה "וצוית את ברכתי על רוחניות" - ועשתה לשלוש השנים, ששפע הקדושה יחזק אותנו לשלוש שנים, לתקופה!! אש קודש שתבער לאורך זמן לא תכבה לעולם ועד כי נחדשה שוב ושוב בקדושה וטהרה אמן ואמן.

גלות בבל שהייתה משך 70 שנה, נגזרה ובאה עליהם כדי לרצות על משך זמן של 430 שנה בארץ ישראל שלא שמרו שמיטה, ע"פ רש"י דברי הימים ב' פרק ל"ו.

ורש"י שם מפרט את החשבון, ש 243 שנים עברו משמלך ירבעם עד שהוגלה הושע בן אלה, ובימי שפוט השופטים שהכעיסו את ה' 111 שנים, ביחד כבר יש 354 שנים מפורשים שבהם חטאו בני ישראל ולא קיימו מצוות, ו 78 שנים נוספות לא מפורשות אלא נלמדות מדרשות, בכל אופן, העונש היה על השנים בהן חטאו ישראל שעזבו את ה', וממילא לא קיימו את מצוות שמיטה, ולכן נענשו.

וכבר אפשר ללמוד מכאן שאפילו שאדם חוטא בעבודה זרה החמורה ביותר כדרך חיים, הוא לא נענש רק על העבודה זרה, אלא גם על מה שלא קיים את המצוות שהיה חייב לקיימם ולא קיים.

וכדברי החפץ חיים שהמספר לשון הרע מלבד מה שהוא נענש על לשון הרע, הוא נענש גם על מה שביטל תורה באותו זמן.

וטהר לבנו – בהר

הבורא יותר מאחרים לא יוצאים בריקוד ובמחולות מה רבו מעשיך ה'???

ותשובות לכך שמעתי, **בשם הגאון הרב אלחנן ווסרמן הי"ד** ונוספת **ממון הגאון הרב שך זצ"ל**, תשובה אחת שהמדען כל כך מתלהב שרק הוא גילה את חכמת הבורא בטבע, לכן הוא מנכס זאת לעצמו כאילו זה שלו, כאילו הוא יצר את זה, וכאילו הוא זה שברא את זה, **ולמרות** שהוא בעצם רק כביכול וכאילו חיבר פאזל קיים, אבל גאותו מכך שהצליח להגיע לתגלית מיוחדת גורמת לו קושי לוותר על הכבוד ולמוסרה כביכול לחוכמת הבורא, **ובגלל** גאוותו הוא אינו מגיע לאמונה בה' כפי שראוי ומצופה ממגלה עמוקות ונסתרות בחכמת ה' יתברך בבריאה.

הסבר שני שמעתי, שהמדענים כביכול סימנו מטרה מראש שלנקודה הפנימית - שהיא האמונה בבורא עולם, **לכאן לא להגיע!!** כי הם ממש לא רוצים להגיע לשם!!! אלא הכל כן אפילו הסברים הזויים ודמיוניים רק לא אמונה!! ולכן הם כמטרתם אכן לא מגיעים לאמונה רח"ל.

המשך

אבל לפי האמור קודם זה מתורץ נפלא, שהרי הם יכלו לבחון את אמיתות ה', או שכבר ראו עוד לפני שהתקלקלו ועבדו עבודה זרה את אמיתות ה' - על ידי שמירת שמיטה כהלכתה, שאז זכו וראו, או אפילו היו יכולים לבדוק ולשמור והיו זוכים לראות בחוש ניסים גלויים מעל דרך הטבע שהארץ תצמיח דווקא בעת חלישותה שלא כדרך הטבע ל3 שנים, והיות **והם לא בדקו ולא התעניינו** על זה **הם נענשו**, כי **גם מכאן התחיל ונבע הקלקול והנפילה** הגדולה שלהם לעבוד עבודה זרה.

ללמדנו, שבורא עולם דורש מאתנו לבדוק ולנסות ולחפש את הדרכים להתחזק באמונה ובעבודת ה', ואם לא ניצלנו את הכלים ואת היכולות שהיו בידינו להתקרב ולהתחזק בעבודת ה', אלא התייאשנו מתוך עצלות או מתוך יצר הרע שנתנו לו בקלות לכבוש אותנו, זה יהיה באשמתנו, כי אכן לפעמים קשה לעצור באמצע ההידרדרות למדרון.

ולכן נעשה את כל מה שביכולתנו לא להיכנס לניסיונות, ולא לפתוח פתחים שבהם היצר הרע יכול לכבוש אותנו, ומצד שני אנחנו חייבים למצוא כל דרך אפשרית להתחזק ולקבע את מקומנו בין עובדי ה' ואנשי מעלה מבקשי ה', וכך נצליח ונתעלה ונעשה את רצון הבורא יתברך ונשמח ונתברך בשפע ברוחניות ובגשמיות אמן ואמן.

וכי תאמרו מה נאכל – המשך

והרי זה ערעור ופקפוק בציווי ה'?? ואיך הקב"ה מסכים לכתוב דבר שכזה?? וכי מותר בכלל לערער אחריו ח"ו???

אבל לדברינו מובן, שה' ידע שיש כאלו שאפילו לא ישאלו מה נאכל כי לא ירצו להזניח את שדוניהם כי הם מרגישים בעלות מוחלטת על השדות שלהם וקשה להם לחשוב בכלל על התנתקות מהשדה, עליהם אמר הקב"ה לפחות תתעניינו תגלו עניין, אפילו שזו חוצפה לבוא בדרישות וטענות, אבל לפחות תסכימו לשמוע ולהתעניין ולבדוק.

וגם לכאלו חלשי אמונה ה' שמח בהם ומבטיח "וציוויתי את ברכתי", כי ה' מכיר את יצוריו, מכיר את יצרנו ויודע שהניסיון קשה מאוד, שצריך להיות ממש "גיבורי כוח" ולכן ה' שמח גם באנשים כאלו שבכל זאת מתעניינים, העיקר שלא ישימו איקס על מצווה זו ויבטלו לגמרי ח"ו.

וזוה מחזק אותנו מאוד, כי ה' שמח בנו למרות שאנו רחוקים משלימות, כי לפחות אנחנו מתעניינים ואכפת לנו, ובדור כזה שהניסיונות קשים מנשוא עצם ההתעניינות והרצון והשאיפה יש לה חשיבות גדולה ועצומה, ולכן כל אחד מאתנו שמנסה להתקדש ומקבל על עצמו להתקדש 40 יום בקדושה - "וספרתם לכם", אפילו אם חלילה יש לו נפילות מידי פעם, אבל היות ואכפת לו והוא כל הזמן בעניין בלי ייאוש מנסה להמשיך להתקדש, אשריו!! כי גם עליו יחול הפסוק "וציוויתי את ברכתי".

וכי ימוך אחיך והחזקת בו

נכתב דווקא אחרי פרשת שמיטה שבה עלינו להפקיר את השדות בשנה השביעית ולא לזרוע ולא לקצור???

ונעצם כל היהודים שעבדו עבודה זרה במשך 430 שנה, הרי לפני שהתקלקלו שמרו גם הם תורה ומצוות וביניהם מצות שמיטה, והם עצמם ראו ונהנו מהניסים הגלויים שהיו להם בשדה שלהם בשנה השישית, ובחדות הם שמו לב שברגע שעזבו את דרך ה' כל אותו שפע על טבעי הפסיק ונמחק, למה הם בכל זאת לא התעוררו בתשובה ללכת בדרכי התורה והאמונה???

וייתכן בפשטות שבגלל שנמשכו אחרי היצר הרע, הם העדיפו לפרש את הברכה כעניין של מזל וכיד המקרה, פשוט הם העווייתו את האמת לחלוטין, כי כך היצר נותן לנו להתחמק מכל ההוכחות העל טבעיות שאנחנו רואים, הכל למחוק בזלזול וכיד המקרה, כפי שנראה בפרשת **בחוקותי** שלפעמים 7 סדרות של מכות ועונשים יתלו ביד המקרה ולא כעונש מאת ה', ועל זה "חמת קרי" ה' כועס.

וזוה מזכיר שאלה ששאלו גדולי ישראל, איך יתכן שמדענים גדולים כופרים בבורא עולם, הרי הם רואים את נפלאות ה' הטמונים בטבע, היאך הם שרואים את חכמת

כאמור עם ישראל גלה 70 שנה בבבל על אשר לא שמרו על מצוות השמיטה, וכאמור עם ישראל שלא שמר על השמיטה זה היה בתקופות שעבדו עבודה זרה ועזבו את דרך ה',

אם כן יש כאן מקום עצום לתמוה, וכי זה עוונם שבגללו ילקו להיות מגורשים מהארץ, הרי עבדו עבודה זרה החמורה ביותר והיא עצמה כבר סיבה מוצדקת שיגורשו מהארץ, כפי שמפורש בפרשת בחוקותי בהרחבה???

ללמדנו, שבורא עולם דורש מאתנו לבדוק ולנסות ולחפש את הדרכים להתחזק באמונה ובעבודת ה', ואם לא ניצלנו את הכלים ואת היכולות שהיו בידינו להתקרב ולהתחזק בעבודת ה', אלא התייאשנו מתוך עצלות או מתוך יצר הרע שנתנו לו בקלות לכבוש אותנו, זה יהיה באשמתנו, כי אכן לפעמים קשה לעצור באמצע ההידרדרות למדרון.

ולכן נעשה את כל מה שביכולתנו לא להיכנס לניסיונות, ולא לפתוח פתחים שבהם היצר הרע יכול לכבוש אותנו, ומצד שני אנחנו חייבים למצוא כל דרך אפשרית להתחזק ולקבע את מקומנו בין עובדי ה' ואנשי מעלה מבקשי ה', וכך נצליח ונתעלה ונעשה את רצון הבורא יתברך ונשמח ונתברך בשפע ברוחניות ובגשמיות אמן ואמן.

וכי תאמרו מה נאכל – המשך

מלשון התורה משמע שליהודי שלא רוצה להתנתק מאדמתו עד כדי כך שהוא אפילו לא מעלה בדעתו את האופציה לעזוב את אדמתו, ולא חושב בכלל על האפשרות לשמור שמיטה, עד כדי כך שאפילו לא שואל "מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע", ליהודי כזה אין את "וציוויתי את ברכתי בשנה השישית ועשתה ל 3 שנים".

ולפי זה מובן איך ה' אומר במפורש שאלה שנשמעת כפקפוק באמונה וככפירה בהשגחתו?? והרי כביכול כאן יש הסכמה כביכול לשאלה של כפירה ופקפוק באמונה בהסכמת ה', שהרי כתוב מפורש "וכי תאמרו מה נאכל??"

שהלוא השאלה שתשאלו זה איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לבורא עולם שציווה לשבות בשנה השביעית???

וזוה מחזק אותנו מאוד, כי ה' שמח בנו למרות שאנו רחוקים משלימות, כי לפחות אנחנו מתעניינים ואכפת לנו, ובדור כזה שהניסיונות קשים מנשוא עצם ההתעניינות והרצון והשאיפה יש לה חשיבות גדולה ועצומה, ולכן כל אחד מאתנו שמנסה להתקדש ומקבל על עצמו להתקדש 40 יום בקדושה - "וספרתם לכם", אפילו אם חלילה יש לו נפילות מידי פעם, אבל היות ואכפת לו והוא כל הזמן בעניין בלי ייאוש מנסה להמשיך להתקדש, אשריו!! כי גם עליו יחול הפסוק "וציוויתי את ברכתי".

וכי ימוך אחיך והחזקת בו

בפסוק הזה של "כי ימוך אחיך" - התורה מצווה אותנו לתמוך ולעזור ליהודי עני, ונשאלת השאלה למה פסוק זה

וטהר לבנו – בהר

בבאתנו רעיון השתמש הבעל שם טוב, שהגמרא חולין ק"ט ע"ב אומרת, שכל דבר שאסר עלינו הקב"ה, נתן לנו דבר היתר כנגדו, לדוגמא אסר לנו את החזיר, והתיר לנו מוח של דג שבוטא שטעמו כטעם החזיר, אסר לנו גילוי עריות והתיר לנו אשת אח - יבמה, אסר אשת איש והתיר גרושה בחיי בעלה, אסר לנו דם והתיר את הכבד שכולו דם והוא קרוש וטעמו כטעם דם, ואומרים ששאל הבעש"ט, הקב"ה אסר כפירה, ומה התיר לנו כנגדה??

ענה הבעש"ט, כשבא חבר לבקש עזרה, תהיה "כופר" ותחשוב שאף אחד לא יכול לעזור לו, ואל תפטור עצמך מלהושיט עזרה בטענה שהי' כבר יעזור לו, כי כלפי חבר ואדם אחר מוטל עליך לנהוג כאילו אין אף אחד מלבדך שיעזור לו, ורק אתה במעשים ובכסף תעזור לו.

לכאורה יש עוד כפירה!!! ירידה לצורך עלייה – המשך

הבית, והשדה היא לא שלו אלא היא של בורא עולם, ושנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש זוהי עוצמה של אמונה!!!

ועוצמה כזו של אמונה שווה גם את הירידה שקדמה לה שהיא כפירה כביכול, כי זו עליה גדולה לאדם כאשר בן אדם מתחזק שכלום לא שלו, וכל הרכוש שצברתי אני לא הבעל הבית של זה, אלא הכל שייך לבורא עולם.

וחשוב לציין ולהדגיש, שאי אפשר ללמוד ולהקיש מכאן למקומות אחרים, ואי אפשר ללמוד מכאן להתיר איסורים כביכול אפילו לצורך עלייה, כי רק בורא עולם או גדולי ישראל (כמו מרדכי ואסר שגזרו צום בפסח, או כשלמה שהתיר לאכול ביום כיפור בעת חנוכת בית המקדש), רק הם יכולים להחליט מתי מותר לשאול ולפקפק, ולהיפך מתי ההרהור והפקפק ושאלת שאלות זה איסור בתכלית האיסור, ומתי כן מותר להתיר כביכול אסורים לצורך עליה גדולה, אבל לנו אין אפשרות מדעתנו ללמוד ולהקיש דבר לדבר.

ולכן נראה שנסמכה מצוות צדקה למצוות שמיטה, לומר לך שאם תאמין שרכושך הוא לא שלך!! יהיה לך קל יותר לתמוך ולתת צדקה במכל הלב בעני שלא יפול.

וידבר ה' אל משה בהר סיני – המשך

עם ישראל לשמור שמיטה, באומרה שאין מה לדאוג מהשאלה "וכי תאמרו מה נאכל".

וכפי שעונה ה' "וציויתי את ברכתי והארץ בשנה השישית תצמיח ל3 השנים", ובעצם גם כאן יש קל וחומר, שאם הר סיני בלי ציווי רק לכבוד ה' צימח פרחים במדבר ק"ו שלכם יצמח בנס ל3 שנים לפרנסתכם, כי תשמעו בקולי למרות שאתם כביכול מסכנים את פרנסתכם.

ובעצם אין כאן בכלל סכנה, כי ה' מבטיח עוד לפני בוא הסכנה - לפני שמיטה, עוד בשנה השישית כבר תראו שצווייתי את ברכתי ובשישית תקבלו מזון עבור 3 שנים.

ובדוך דומה אפשר לפרש על פי שיטת המשנה ברורה, שאם צמחו עשבים בכדי להקל על הבהמות שלא יתקרבו להר, ושיוכלו הבעלים להיות מרוכזים במתן תורה, כך הקדוש ברוך מבטיח אני יעשה הכל לעזור לכם לקיים את המצוות, ושיתוכלו ללמוד תורה בלי טרדות ודאגות, "וציויתי את ברכתי".

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר

למשה מסיני???? וגם שואלים איפה מצאנו כאן שנאמר דקדוקים, שהרי פרטים כתוב כאן ולא דקדוקים:?? ועוד שאלה שרבים שאלו אותה, למה כתוב "ושבתה הארץ" עוד לפני שכתוב "שש שנים תזרע", והרי רק אחרי שש שנים מגיעה השנה השביעית שנת השמיטה, ורק אז שבתה הארץ:?? וגם מקשים מדוע כתוב "דבר אל בני ישראל ואמרת וגו'":??

מתרץ המגיד מדובנא, שבשמיטה למדנו שעל האדם לבטוח בבורא עולם שיינתן לו פרנסה למרות שבדרך הטבע אין לו מה לאכול, שהרי לא זורעים ולא קוצרים בשנת השמיטה, ומצווה אתה להיות מושרש במידת הביטחון כמו שכתוב "מה נאכל בשנה השביעית"??

ועל זה כתבה התורה "וציויתי את ברכתי בשנה השישית ועשתה ל3 השנים" שאתה חייב לאמין שבורא עולם יעשה לך ניסים ונפלאות, אבל כל זה רק כלפי אתה עצמך, אבל ביחס לזולת, אל תסמוך על מידת הביטחון שלו, ואל תסתפק לחשוב ולומר לעני ה' יעזור לך!!! "שתתחזק ותאמין" ו"ואל תדאג בטח בה' ויהיה טוב"!!! אלא כלפיו עזוב את האמונה והביטחון ותתחיל לפעול למענו ולקיים "והחזקת בו" במציאת פרנסה עבורו או תרומות.

"וכי תאמרו מה נאכל"?? קודם שאלנו שלכאורה הרי יש כאן עידוד לכפירה באישור ה', שנראה כביכול כמתיר לשאול ולפקפק בה', בטענה איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לציווי ה' לשבות בשביעי:?? והרי זה כהיתר לערער אחרי צווי ה'!!! ואיך ה' מסכים לכתוב ולהעלות רעיון וטענה שכזו:?? וכי מותר לערער אחריו ח"ו:??

אלא וכאמור ייתכן שכאן ה' הסכים לכך מפני הרווח הגדול שיצא מזה חיזוק גדול ועצום באמונה, וחיזוק זה שווה את הירידה שקדמה לה - בכך שפקפק בה', וכביכול יש כאן ירידה לצורך עליה, כי כאשר בן אדם רואה את השדה שלו מוזנחת שנה שלימה ואסור לו להשתמש בה וגם לא לקטוף ממנה כלום, זה מחדיר בפנימיותו שהוא לא בעל

מפורסמים דברי רש"י ששאל מה עניין שמיטה אצל הר סיני:?? שהרי כל המצוות ניתנו למשה בהר סיני, למה דווקא במצוות שמיטה התורה מזכירה את הר סיני:??

ונראה לבאר, שהנה הר סיני למרות שהוא נמצא במדבר, בכל זאת מפני כבוד השם הוא התמלא בפרחים, וכמובא בלבוש ש"ע אור"ח תצ"ד, וכן בספר המנהגים של מהר"י מולין כתב, נוהגים לכבוד חג השבועות לשטוח על רצפת בית הכנסת עשבים ושושנים של בשמים לשמחת הרגל.

אז כפי שכתב המשנה ברורה סימן תצ"ד זכר למה שגדלו עשבים סביב הר סיני בשביל שהצאן והבקר לא יתקרבו להר, שעל כן אנחנו בחג השבועות מקשטים את בתי הכנסת בפרחים, וזאת למרות שההר לא נצטווה להוציא פרחים, אלא כביכול בלי צווי גידל פרחים למען כבוד ה'.

אז יש כאן קל וחומר עבור עם ישראל שיעודד אותם לשמור שמיטה, למרות שבשנה השביעית הם לא יזרעו ולא יקצרו, וכפי שראינו התורה הקדושה טורחת לשכנע את

מביא רש"י את המדרש, "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני:?? ומתרץ רש"י: אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

וכאן הבן שואל, וכי מה מיוחד בשמיטה שדווקא מצווה זו נבחרה ללמד אותנו שכל התורה כלליה ופרטיה נאמרו

וטהר לבנו – בהר

שנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש, זה עוצמה של אמונה, שבו אדם התחזק שכלום לא שלו, שאומר לעצמו הרכוש שצברתי לא אני בעל הבית על זה, אלא הכל של בורא עולם.

ולכן שומרי שמיטה נקראים **"גיבורי כוח"** והם **כמלאכים ממש**, כי חיזוק של שנה שלימה יש בה עוצמה עצומה כמלאכים ולא גבורה רגילה אלא **"גיבורי כוח"**, ונלמד מזה גם שכל **צדיק ששומר את עצמו מעל שנה רצופה בקדושה ובטהרה** שלא לחטוא חלילה הוא **"גיבור כוח"** והוא **כמלאך טהור וקדוש**.

המשך

"מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע?" ואולי עליהם כתוב **"דבר"** שדיבור זה לשון קשה.

כמו כן ראיתי **בספורנו ובכלי יקר** שלצדיקים היה שפע באיכות וכפי שכתב רש"י הקצת השביע אותם, אבל לאלו שפקפקו ושאלו מה נאכל, להם היה צורך שהארץ תצמיח בשפע בכמות שיראו בעיניהם את השפע.

וגם מצד שני היה עליהם לעבוד קשה בכדי לאסוף ולשמור את כל השפע, והיו צריכים גם להשיג בשנה השישית **מחסנים פי 3 או 4 מהמחסנים הרגילים** שהיו להם, **וכאב ראש זה נחסך מהצדיקים שלא פקפקו ולא שאלו שאלות מיותרות**.

ושבתה הארץ שבת לה' – המשך

זה שייך גם בכל התורה כולה, וכפי **רש"י** הביא תחילה **"מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני"**, שבלימוד תורה כשאדם מחדש חידושי תורה לא יחשוב הנה זה שלי **"ובתורתו יהגה יומם ולילה"**, אלא עליו לזכור שזה כמו שמיטה, שבשמיטה המסר הוא שהכל של בורא עולם, אז גם כל חידושי התורה הכלליים והפרטיים הכל מסיני – הכל של בורא עולם.

וכמאמר חז"ל **שמיטה קיבל מסיני כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש**, ולכן כל התורה שאתה מחדש **כל הכללים ופרטים והדקדוקים שחידשת זה של בורא עולם**, שכבר נתן זאת קודם למשה, שהכל בכל מכל זה של בורא עולם.

ושבתה הארץ שבת לה'

ובשבת הוא מתפנה לעבודת ה', להתקדש בקדושת השבת ובעבודה רוחנית - כך גם בשמיטה, למשך כל השנה עוזבים את עבודת האדמה, והולכים ללמוד תורה ולהתקדש בעבודת הבורא יתברך.

ועל פי הדברים הללו מתורצת לי שאלה נוספת, שהקשו המפרשים וכי איזו גבורה יש לשומרי שמיטה עד כדי כך שהם מכונים **"גיבורי כוח"**, הרי עוד לפני הניסיון של שמיטה כבר בשנה השישית ראו ברכה, שצמח להם פי שלוש או פי ארבע ממה שגודל להם בשנה רגילה, וכאשר הם קיבלו את כל התשלום לכל השנים מראש איזה ניסיון יש להם?? איזה גבורה יש כאן??

אבל לפי הדברים הקודמים זה נפלא ביותר, **שעל אותו עובד אדמה ששבת בשמיטה מוטל לשבות לשם ה', ולהתמיד בלימוד התורה** במשך כל השנה, **ולהיות רוחני יותר בשנה זו**, ואם מדובר בשנתיים רצופות שמיטה ויובל יש לו צורך להתמסר לתורה ולעבודת ה' משך שנתיים שלימות ברציפות, ולאדם שעסק בגשמיות ובחקלאות - להתנתק ולהתמסר לרוחניות תקופה ארוכה כל כך זה באמת **"גיבורי כוח"**.

ונראה לתרץ את השאלה הראשונה, ששמיטה היא מצוה מיוחדת שנותנת דוגמה וכוח לכל התורה כולה, ומה הכוח ומה העוצמה??

שכאשר בן אדם חייב לעזוב את השדה שלו ורואה את השדה שלו מוזנחת **לא יום לא יומיים ולא שבוע או חודש** אלא **שנה שלימה**, שאסור לו להשתמש בה כבעלים, וגם לא לקצור כבעלים אלא אנשים ולא רק עניים נכנסים ולוקחים, הרי זה מחדיר לו שהוא לא בעל הבית, השדה איננה שלו אלא היא של בורא עולם.

אבל זה לא מספיק **שרק בשנה השביעית תשבות**, אלא בורא עולם דורש מאתנו עוד יותר, **שכבר מהתחלה עוד לפני השנה הראשונה תדע, שהאדמה היא לא שלך אלא של בורא עולם**, ותגיד תודה לבורא יתברך על שנתן לך להשתמש בשדה 6 שנים, וזה קיום המצווה בשלימות!!!

ויותר מזה שמעתי שיש צדיקים שכל המטרה שהם קנו אדמה לחקלאות בארץ ישראל זה היה אך ורק בשביל לקיים את **"ושבתה הארץ"**, אז אצלם אכן עוד לפני ה 6 שנים קיימו בשלימות את מצוות **"ושבתה הארץ"**.

וכל זה מדבר על הצדיקים, ולהם אכן כתוב לשון אמור שהיא לשון רכה, אבל יש כאלו שיש להם בעיות ושאלות

כתב רש"י לשם ה', כשם שנכתב בשבת בראשית, **ואכן** יש קשר נפלא בין שמיטה לשבת, שבשבת אנחנו שובתים מעבודה ובזה אנחנו מראים שאנחנו מאמינים שבורא עולם ברא את העולם ופרנסה היא מהשמים, וכל ההצלחה שלנו במשך השבוע זה מושפע מהשפע שניתן בשבת.

ובשמיטה זה דומה אבל יש בו שלב מורכב יותר, כי בשמיטה אנחנו מתנתקים מהאדמה והשדות שכביכול הם שלנו - הנכס שלנו, **ושנה שלימה להזניח זה קושי עצום**, כי חקלאי מחובר לאדמה שלו מאחר שהשקיע בה שנים וממנה פרנסתו, עד כדי כך שזה הופך **לחלק ממנו כביכול**, וזה בדיוק רוצה הבורא שנתנתק כי נאמין שגם הרכוש האדמה לא שלנו אלא שלו **"כי לי כל הארץ"**.

כתב הכלי יקר, שדרך העולם להוביר את השדות פעם בכמה שנים בכדי לתת לאדמה לנוח, כי אם מתמידים לזרוע בשדות בלי הפסקה האדמה עלולה להיהרס לחלוטין ולתמיד כאבן של שיש שאינו מסוגל להצמיח.

וה' רוצה להוכיח לנו, שאת מצוות השמיטה לא נעשה בשביל האדמה, אלא נעשה זאת רק בשביל מצוות ה', ולכן דווקא בשנה השישית ה' מוכיח לעיני כל שהאדמה כוחה במותניה ולא רק שלא התעייפה ונחלשה אלא אדרבה עוצמתה רבה שמגדלת פי 3 או פי 4 משנה רגילה, וממילא נקיים את מצוות שביטת הארץ רק לשם ה', לשם מצווה.

ומהות המצווה היא, שנתחזק באמונה, שנדע שפרנסתנו תלויה בבורא עולם ולא במעשה ידינו, וכשם שנתן לנו את המן מידי יום, לחם מהשמים, כך הקב"ה דואג לפרנסתנו תמיד.

וחשבת להוסיף במשמעות **"שבת להשם"**, שהנה מטרת השמיטה היא לא רק שהארץ תנוח, אלא גם שתהיה לנו שבת לה' כמו שבת בראשית שהזכיר רש"י הקדוש, דהיינו כמו שבת רגילה שלבני אדם יש מנוחה מהעבודה בשבת,

וטהר לבנו – בהר

וספרתם לכם שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים

לפי הדברים הקודמים אפשר להמתיק העניין שזה שייך גם לכל יהודי, שבכדי להצליח להיות רוחני שנה או שנתיים רצופות, חייבים כל הזמן לשאוף להגיע לזמן שבו נחיה ברוחניות מושלמת, שגם בשנות העבודה באדמה נספור בדקדוק את ההתקדמות לשמיטה וליובל.

מה עניין הספירה, וכי היא כספירת העומר שמברכים בכל יום ברכה בשם ומלכות וסופרים?? וראיתי במדרש הגדול שהדבר מסור לבי"ד הגדול, והראב"ד והר"ש כתבו שבי"ד היו סופרים בברכה "על ספירת היובל" בתחילת השנה.

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו

ובכך ביארתי את מאמר חז"ל "קשים מזונותיו של אדם וזיווגו של אדם כקריעת ים סוף", שבכל הדברים הללו – פרנסה – שידוכים – קריעת ים סוף, בורא עולם השתלט ומשתלט על החלטתנו, וזה קשה כי בורא עולם לא אוהב להתערב בבחירה של בני האדם, ובכל אופן כך הקב"ה נהג בקריעת ים סוף, שהקב"ה נתן לפרעה וכל חייליו החלטה שטותית להיכנס לים ולטבוע, כי בוודאי הקב"ה לא קרע את הים לעזור לפרעה.

ושמחתי מאוד שראיתי כתוב בספרו של רב חשוב מאוד מבבלגיה "עזרי מעם ה'", שמורי ורבי הגאון ר' ברוך רוזנברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקא (שמע את חידושי המורחב בעניין זה לפני כ-20 שנה ומאוד מאוד נהנה מזה), היה רגיל לומר ולחזק אנשים, בפרט לאנשים שלא הצליחו בפרנסה, ולא ראו את עצמם מסוגלים למצוא דרך לצאת ממעגל העוני והחובות, שאל להם להתייאש, כי עליהם להתחזק ולזכור שהקב"ה הוא החונן דעת ועצה, ובבוא העת יכולים לזכות להתעוררות מן השמים של עצה נכונה והחלטה עסקית נכונה שתפתח להם את דרך ההצלחה.

פסוק זה כתוב באמצע העניין של שמיטה, וכמובן יש לזה קשר לשמיטה ויובל, כי צריך למכור שדות לפי חשבון השנים שנתרו עד שנת היובל, שהרי בשנת היובל השדות והבתים חוזרים לבעלים הראשונים.

ומעניין שדווקא כאן יש דגש לא לרמות ולא להונות במכירה, וזה מפני שזה בהחלט קשור למסר של מצוות שמיטה, כי על האדם להאמין שגם המוח שלו שמחליט בפרנסה זה לא המוח שלו, כי כל ההחלטות שלו בפרנסה בקנייה ומכירה זה לא החלטות שלו אלא של בורא עולם, ולכן הרמאות לא תעזור לו באמת.

וכמו שכתוב בחומש דברים, "אל תאמר כי בכוחי ובעוצם ידי עשיתי לי את החיל (עושר) הזה, כי השם אלוקיך הוא הנותן לך כוח לעשות חיל", ובתרגום אונקלוס שינה מהרגלו וכתב: ה' נתן לך עצה לקנות נכסים, שזה הכוח שה' נותן לאדם בפרנסה, דהיינו החלטה לקנות או למכור, שלא אתה המחליט, אלא בורא עולם בכוחו נותן לך את החלטה במוח.

וחזרתי על רעיון זה מספר פעמים בספר, כי זה חיזוק עצום לחיים ועידוד בזמנים הקשים, כי כך נחזק את האמונה שפרנסה משמים, ולפעמים ההשתדלות רק הורסת!! ובדיוק היום הייתי צריך מונית דחוף וראיתי מונית מתקרבת אבל אוטובוס היה לפניו, והוא ניסה לעקוף את האוטובוס כי הוא מיהר לפרנסתו, אבל בגלל שהוא ניסה לעקוף אז הוא לא ראה אותי מנסה לעצור אותו, ובשנייה האחרונה סימנתי לו והוא עצר ולקח אותי!! והוכחתי לו מזה הוכחה ניצחת שפרנסה משמים ולפעמים ההשתדלות רק הורסת שהרי דווקא הריצה שלו לפרנסה גרמה לו להפסיד ולא להרוויח!!

ושבתה הארץ שבת לה'

בשבת, שכתוב בגמרא שבת קי"ח שאם ישראל היו שומרים 2 שבתות ברצף מיד היו נגאלים בגאולה שלימה, ובשבת הראשונה (ויש גרסה שניה – הארכת בעניין בפרשת קרח) באו או דתן ואבירם או המקושש עצים והרסו את שמירת השבת, ולכן לא היה רצף של 2 שבתות לכן הפסידו, וזה לא היה כעונש אלא כמניעת רווח כי חסר מילוי התנאי.

כי שבת זה שבייתה מוחלטת, ואחד שלא שובת קלקל! כי ממילא אין כאן שבייתה מוחלטת, ולכן ברוב תקופת בית ראשון לא הייתה שבייתה מוחלטת וכאמור, כי מספיק יהודי אחד שיחלל ונהרסה שבייתה הארץ מהשלימות הנדרשת.

ומשמיטה ומשבת, אולי נלמד לכל התורה כפי שכתב רש"י מה שמיטה מסיני כך כל התורה כולה, שגם לעניין זה כל המצוות הן כמו שמיטה, שבכל מצווה חייבים שלימות, ולכן יהודי אחד שחוטא הוא מקלקל לכל עם ישראל את קיום המצווה בשלימות.

על כן יהודים יקרים הבה ניזהר מאוד במעשינו, כי פעמים מעשה אחד שלנו עושה הרס לכל עם ישראל, ואדרבא נשקיע עבור כולם ויותר מאחרים, ובמקום שאין איש השתדל להיות איש, ולא יבוש מהמלעיגים עליו, ונאמן הבורא שישלם שכרך.

כבר תראו את הברכה, כי כך אולי כולם בלי יוצא מהכלל ישמרו גם תורה וגם שמיטה, כי יראו ניסים מעל הטבע.

והאם תמיד זה עזר?? לכאורה לא תמיד, כי כחצי מהשמיטות לא קיימו עד חורבן בית ראשון, אבל זה כן עזר לחצי השני ולשאר היהודים שתמיד שמרו, וכמובן אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, ובוודאי כל מי

דאיתי מקשים מדוע דווקא עוון זה של שמיטה הביא 70 שנות גלות לעם ישראל?? הרי בזמן בית ראשון וקודם לו כל הזמן שעם ישראל לא שמר שמיטה היה זה רק בגלל שעבדו עבודה זרה, ואם כן חטאם הגדול היה עבודה זרה ולא עוון שמיטה??

וגם יש להקשות בחלק מהזמן שהחשיב רש"י בדברי הימים זה 243 שנים משמלך ירבעם עד שהוגלה הושע בן אלה, ואכן בזמן מלכי ישראל חטאו והחטיאו את עם ישראל, אבל בכל זאת באותם שנים עדיין חלק מעם ישראל הגרים במלכות יהודה שמרו מצוות, ולמה דווקא הם - בני יהודה שלא אבדו כעשרת השבטים שחיו בממלכת ישראל, דווקא בני יהודה גלו 70 שנה??

ונראה שלכן מתחילה הפרשה "ושבתה הארץ שבת לה" שהארץ צריכה להיות מושבתת לחלוטין, שלא יהיה אפילו יהודי אחד שיחלל את שבייתה הארץ באיסור, בדיוק כמו

ויתכן שבורא עולם ברחמיו הרבים רצה לעזור לנו במשימה שכל עם ישראל בלי יוצא מן הכלל ישמרו שמיטה, לכן הוא אפילו פנה כביכול אישית לפשוטי העם ולחוליה החלשה שאין להם ביטחון ואמונה איתנה, ומשכנע אותם לשמור שמיטה, "וכי תאמרו מה נאכל?? וציויתי את ברכתי בשנה השישית" - שעוד לפני שמיטה

וטהר לבנו – בהר

ישראל כולם ישמרו, לכן באופן אישי ופרטי לכל שומר שבת ושמיטה כדת נתן לו הבורא שכר כולם.

ששמר הוא גיבור וצדיק וזכותו רבה עד לאין ערוך, ובורא עולם יודע שכל אחד ששמר שאף ורצה והתפלל שכל עם

זזה מלמד אותנו שאפילו מוסר של בורא עולם לא תמיד משפיע על כולם, כי יש כאלו שהיצר משתלט עליהם למרות הכל, כמו קין שאחרי המוסר של בורא עולם אליו ש"לפתח חטאת רובץ" תיכף ומיד במקום לחזור בתשובה הלך והרג את אחיו, אבל אנחנו בכל מצוה ובכל דבר שבקדושה נעשה את רצון הבורא, ונבקש מהבורא ית' שכולם יעשו את רצונו, ולמרות הקושי ללכת כנגד אחרים וכנגד הזרם לא נוותר, כי בו בחרנו!!!!!! ובעזרת ה' כל עם ישראל יתחזק בקרוב אמן ואמן.

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם

לכן יהודי יקר, אפילו שהגעת לשפל המדרגה כמו זה שנמכר לעבודה זרה, למרות שנפלת וחסטת וגם פשעת שוב ושוב עד שהגעת לשפל הכי נמוך, בכל זאת עדיין בורא עולם מעוניין בך, ודורש: אתה שלי!! חזור אלי!!

כתב רש"י "שטרי קודם", והכוונה מבאר האדמו"ר הבית ישראל מגור, שבורא עולם טוען שגם יהודי שנמכר לעבודה זרה הוא עדיין שייך לי והוא שלי, ואני דורש אותו בחזרה אלי ביובל.

לכן, לעולם אל תתייאש, כי תמיד ידיו של הבורא פרושות אליך: בני שוב אלי, תמיד אתה שלי, אני בורא עולם צריך אותך ולא מוותר עליך.

"כי לי בני ישראל עבדים עבדי" - המשך

עם ישראל, שבמקום 400 שנה במצרים הם יצאו כעבור 210 שנה, ואם כן הם נפדו אחרי שנגמר זמנם לגלות במצרים, וא"כ בפועל הם כבר היו משוחררים??? ואיך בורא עולם קנה אותם לעבדים???

ואלא צריך לפרש בפשטות, שהיות ובורא עולם הוא זה שיזם את קושי השעבוד, זה עצמו נחשב כפעולת פדיון וקניין, ואולי הקב"ה קנה אותנו גם על ידי ה 10 המכות שהמצרים קיבלו שבגללם הם הסכימו לשחרר אותנו, ולכן זה נחשב שפדה אותנו באמצע הזמן - כשעודנו עבדים, וכל זה בכדי שנוכל לזכות ולעבור מעבדות מצרים ולהיות עבדיו, וכמו שאומרים בהגדה "פרוץ שומר הבטחתו לְיִשְׂרָאֵל, פְּרוֹץ הוּא. שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ". $\chi=190$, שעל ידי קושי השעבוד מ 400 שנה ירד 190 שנה.

דאיתי בשבת בבוקר לפני שחרית הסבר נפלא מהחיד"א, למה כתוב כפילות "עבדים ועבדי", שהנה כתוב בגמרא גיטין ל"ז, שאדם הפודה עבד, אם רצונו שהעבד לא ישתחרר לגמרי, חייב הקונה לפדותו בעודו עבד לראשון, וגם לקנותו על מנת להשתעבד בו במקום הבעלים הראשונים, ורק כך העבד עובר לבעלות של האדון השני.

ולכן בורא עולם אומר לעם ישראל אתם עבדים שלי כי אני פדית אתכם בעודכם עבדים של המצרים, וגם על מנת שתהיו עבדי ושלא שתצאו לחירות.

ואני מהרהר, הרי כידוע קושי השעבוד - שהמצרים הקשו את העבודה בכך שלא נתנו תבן ללבנים כגזירת פרעה ש"תכבד העבודה", זה צמצם את שנות הגלות שנגזרו על

ללמדנו, שלפעמים יהודי מתחזק מאוד ובאמת, ולפתע קופצים עליו קשיים וצרות קשות ואימות, והבן אדם משתגע, אוי!!! ריבונו של עולם, למה????? הרי אני מתקרב אליך, בבקשה, אל תרחק ממני, למה אבא דווקא עכשיו קשה לי יותר מתמיד??? אבל התשובה היא, שלפעמים הקושי העצום זה כמו קושי השעבוד, שאם נגזר עליך לסבול זמן ארוך, הקדוש ברוך מצמצם לך את הזמן על ידי קושי פתאומי, ואז תצא לאור גדול, וישועת השם כהרף עין, אז רבותי חיזקו ואמצו, לא להיבהל מקשיים, הלוואי ולא יהיו, אבל אם כן חלילה, זה כפרת עוונות, וקירוב הישועה.

למה שיהיו עבדים, ולא יעבדו את הקב"ה בחירות כמו האבות הקדושים – המשך

עבדו האבות הקדושים את הקב"ה בשלימות מתוך רצונם החופשי ולא מתוך עבדות??? **התשובה** על כך היא, כי גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ועד כמה שאדם יותר מחויב בדבר ככה היצר מתנגד ואומר לו אל תעשה, וגם אם הוא עושה - הוא עושה זאת בכפייה ובלי חשק כי הוא חייב ומוכרח.

ואם בכל זאת יתגבר אדם על יצרו ויעשה את מה שהוא מחויב בו וגם יעשה זאת בשמחה, זה שווה פי כמה וכמה ממי שאינו מחויב העושה בחשק מטבע הדברים, והרי רצה הבורא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, והרבה להם גם את המחויבות כעבדים כי כך הוא מזכה אותנו ביותר שכר וכאמור, וגם לא כל עם ישראל נדיבים כאבות הקדושים לעבוד את הבורא בלי חובה ועבדות.

והנה אפשר ללמד זכות עצומה למה רוב עם ישראל לא רצו לצאת ממצרים, (שהרי רק חמושים יצאו, שזה או אחד מחמש או אחד מהמישים), ובורא עולם אהב שכותבים טוב על בניו, שיייתכן שהם טענו למשה: אנחנו מעדיפים לחכות עד סוף 400 שנה בכדי שנהיה בני חורין ונשתחרר מהעבדות, וכך נעבוד את בורא עולם מתוך רצון טוב ולא מתוך כפייה ועבדות, אבל לזה בורא עולם לא הסכים, כי אם לא יצאו מיד הם יכנסו לשער הני של הטומאה ולא יהיה את מי להציל.

אבל בכל זאת קשה, וכי חסרים דרכים למקום לעכבם שלא יכנסו לשער הני של הטומאה?? למה היה חשוב לבורא עולם לקנות את עם ישראל לעבדים, ולא להשאיר אותם בני חורין, שיעבדו אותו מתוך רצון טוב, הרי כך

המשך - "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו"

מחרב פרעה, ויתכן שזה כבר הפקיע את בעלות האדון ממנו.

לכן משה רבינו שאף והשתוקק בכל זאת להיות עבד ה', כי גם הוא רצה לזכות בניסיון של מצווה ועושה, ובזכות זה שהוא כל כך רצה, אכן זכה משה במתנה זו, וכמו

באמצע שמונה עשרה של שחרית של שבת, ה' האיר את עיני במילים "ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לו", שבעצם הרי שבט לוי לא היו עבדים של פרעה אלא למדו תורה בישיבה, ואם כן הם לא נפדו וממילא הם לא עבדים, ובפרט משה רבינו שגדל בבית פרעה ודאי שלא היה עבד, וגם אם היה עבד הרי נגזר דינו להריגה וברח

וטהר לבנו – בהר

בכלל והשבת בפרט בשמחה כי הכל מתנה, ולכן כתוב "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת", והרי שמירת שבת זה בשב ואל תעשה? אלא הכוונה שישראל קבלו לא לקיים שבת כעול, אלא כביכול כעשייה דהיינו שתמיד הם מרצונם ובשמחה מקבלים את שמירת השבת.

יש עוד סיבה שה' רצה שנהיה עבדיו, ולא שנעבדהו כבני חורין, וזאת בגלל הנפשות שנפלו והגיעו לשפל המדרגה כזה שנמכר לעבודה זרה, כי ברגע שעם ישראל עבדו ה', אזי ה' יכול לדרוש חזור אלי כי אתה חייב ואתה שלי.

וגם אם אתה מתיימשך לא מוותר לך, ואני דורש אותך חזרה לי כי אתה שלי, ודע לך, דווקא בשביל אנשים שבמצב עשיתי את כל עם ישראל עבדים, וזה מוכיח לך כי לעולם ותמיד ידיו של הבורא פרושות אליך, לכן שוב אלי!!! אתה שלי!!! אני בורא עולם צריך אותך ולא מוותר עליך!!!

"ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם"

רק פעם ביובל, רק כשאין ברירה כביכול, וזה כמו הזדמנות של פעם בחיים.

ובעצם לכל יהודי יש יובל, שכל יהודי פעם בחיים מקבל מתנה מה' שפיתאום מקבל התעוררות עצומה לתשובה.

והוא מרגיש שכביכול בורא עולם מזעזע אותו מהשורש וצועק לו: "שטרי קודם" - אתה שלי!!! "כי לי בני ישראל עבדים", בין רוצה ובין לא רוצה, אני בורא עולם דורש ממך חזור אלי מיד!!!

אבל זכרו זה רק פעם ביובל, הזדמנות של פעם בחיים!!! וההזדמנות מגיעה בכל מיני צורות ודרכים, אבל כשזה מגיע צריך להיות עיוור שלא לראות שה' מטלטל אותנו חזק וצועק: "אתה שלי" שוב אלי בני!!! אתה חייב עכשיו ומיד לחזור אלי!!!

ולא נהיה שוטים מופלגים שנפספס הזדמנות של פעם בחיים!!! וכמוכן עדיף לצאת מרצוננו בשביעית ולא לחכות ליובל, אבל אם בכל זאת הגיע היובל עדיין לא מאוחר, נרוץ חזרה לאבא האוהב, אפילו עם כל הלכלוך!!! כי הוא מחכה לנו בכיליון עיניים, בוא אלי בני היקר!!!

יובל הוא, ואיש אל משפחתו תשובו

לעבד, אם אתה מתבייש לחזור למשפחה עד כדי כך שאתה רוצה להמשיך לחיות עם העבדים, סימן שאתה מאוד רגיש לבושות ואכפת לך היחס והכבוד, אז איפה הייתה בהתחלה כשגנבת? למה אז לא חשבת על הבושות שאתה עושה למשפחה ועברת על לא תגנוב? איפה היה אז הרגש שלך? למה רק עכשיו אתה מתבייש עד כדי כך שאתה מתבייש לחזור לבית? לכן "תרצע", אות קין יהיה לך על הבושה שלא מנעת מתחילה, ונפלת לעמק הבכא, ועל זה נאמר "סוף מעשה במחשבה תחילה", אל תיכנס למצב ביש בכל סוג עבירה חמורה, עד כדי כך שתתבייש לחזור לבית, לשכונה ולקהילה.

אבל גם אם כשלת מאוד, תתגבר כארי ותחזור כבעל תשובה חזרה הביתה, תשקם את ההריסות כגבר ואל תברח מהמצאות כבת יענה, אלא תתבייש ותבכה בפני משפחתך ותחזור בתשובה ותרכוש את אמונם מחדש, כי הם המשפחה האמתית שלך, והדבר אפשרי רק אם תאמין בעצמך ותאמין שגם המשפחה הפגועה רוצה להשתקם, גם אם בהתחלה הם כועסים נורא, אבל ברגע שיראו שאתה באמת חוזר בתשובה הם ישתקמו יחד אתך, אז תעשה זאת לא רק למענך אלא גם למען משפחתך האוהבת שכל כך נפגעו ממך, כי השיקום הכי מוצלח זה להתמודד פנים אל פנים עם הבעיה ישירות.

ולפי זה מובן נפלא למה העבד חוזר רק ביום כיפור, כי אז לכולם יש לב סולח ורחום, וזה היום הכי מתאים להצלחת חזרתו של האבא לחיק המשפחה בסלחנות, כפי שאנחנו רוצים שבורא עולם יסלח לנו, וגם כמו שאנחנו מבטיחים להקב"ה שנפתח דף חדש ונקי, כך גם ניתן לאבא זה אפשרות לפתוח דף חדש.

שכתוב בתפילה "ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לו", ויתכן שהוא זיכה את כל שבטו שגם שבט לוי יחשבו גם הם לעבדים, וכפי שנראה בהמשך שזה זכות להיות עבד ה', ולכן כתוב "כי לי בני ישראל עבדים" - כל עם ישראל.

וזה נכתב בתפילת שבת כהקדמה למצוות שבת, כי כל יהודי צריך לדעת שלמרות שחייבים לשמור שבת בכל זאת שבת היא מתנה יקרה מבית גנזיו של בורא עולם, ועלינו לשמור שבת בהתלהבות ובשמחה, שכפי שמשה התלהב להיות עבד נאמן מרצונו, כך נקבל את העבדות לה'

עבד יהודי יוצא בשש, אבל אם הוא אומר אהבתי את אדוני לא אצא חופשי הוא נשאר עד היובל, אבל כאשר מגיע היובל אפילו שהוא מתנגד הוא גם כן משתחרר, כי אז אין הבחירה שלו אלא הבחירה של ה', ובורא עולם דורש את שלו "שטרי קודם" כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם.

ונשאלת השאלה למה בורא עולם משתמש בקלף רק בשנת היובל ולא מיד בשנת השמיטה??? והתשובה הפשוטה היא, שעם הנשק הזה ריבונו של עולם משתמש

אבל זכרו זה רק פעם ביובל, הזדמנות של פעם בחיים!!! וההזדמנות מגיעה בכל מיני צורות ודרכים, אבל כשזה מגיע צריך להיות עיוור שלא לראות שה' מטלטל אותנו חזק וצועק: "אתה שלי" שוב אלי בני!!! אתה חייב עכשיו ומיד לחזור אלי!!!

ולא נהיה שוטים מופלגים שנפספס הזדמנות של פעם בחיים!!! וכמוכן עדיף לצאת מרצוננו בשביעית ולא לחכות ליובל, אבל אם בכל זאת הגיע היובל עדיין לא מאוחר, נרוץ חזרה לאבא האוהב, אפילו עם כל הלכלוך!!! כי הוא מחכה לנו בכיליון עיניים, בוא אלי בני היקר!!!

כתב הרמב"ם שמיטה ויובל פ"י הל' י"ד שמראש השנה עד יום כיפור של שנת ה 50 שנת היובל לא היו העבדים חוזרים לבתיהם, אך אינם משועבדים לעבוד לאדוניהם, אלא הם אוכלים ושותים ושמים ועטרותיהם בראשיהם, וכשהגיע יום כיפור תקעו בית דין בשופר וחזרו העבדים לבתיהם.

נשאלת השאלה, למה רק ביום כיפור העבדים חוזרים לבתיהם? למה לא מיד עם כניסת שנת היובל - בראש השנה? וגם מה עניין השמחה הגדולה בעשרת ימי תשובה? וכי לשמוח הוא צריך או לחזור בתשובה על "אוזן זו ששמעה בהר סיני" "לא תגנוב", ו"כי לי בני ישראל עבדים", והלך וגנב ונמכר לעבד ועוד נשתקע ברציעה בעבדות לעבדים"????

ונראה לתרץ על פי מה שכתבתי בפרשת משפטים, שהקשינו איך ייתכן שיהודי יאהב את בנו מהשפחה הכנענית, ותירצנו שאדם כזה שגנב ונמכר בגניבתו, הבושות למשפחה שלו הם נוראיות ומחרידות, שיא ההשפלה!! ועוד יותר מזה שיש לו שפחה כנענית וילדים עבדים זו בושה מחרידה נוספת למשפחתו, וממילא אדם כזה נורא מתבייש לחזור למשפחה היהודית האמתית שלו, כי איך הם יסתכלו עליו? איך יתייחסו אליו? איך הם יקבלו אותו חזרה אליהם? ולכן בהחלט ייתכן הדבר שהעבד יתחבר לאהוב את השפחה ובניו העבדים למרות שהם לא מתייחסים אחריו, כי בכל זאת רק הם מקבלים אותו כמו שהוא ולא בזים לו, ואדרבה הם מכבדים אותו כי הוא בדרגה גבוהה מהם, כי הוא יהודי שישתחרר בסוף.

ואכן לאחד כזה, רוצעים את אוזנו, להזכיר לו אוזן זו ששמעה על הר סיני "לא תגנוב" והלך וגנב, כי אומרים

וטהר לבנו – בהר

מסוגל לשקם!!! אני פותח באמת דף חדש ונקי!!! סלחו לי, בכל זאת אני אבא שלכם, וכמו שאתם מקבלים אותי וסולחים לי כך הקב"ה אב רחום וחונן יסלח לכם ולי, כי בכל זאת אנחנו הבנים שלו והוא אבא שלנו.

ולכן גם נותנים לעבד זה בעשרת ימי תשובה לשמוח ולחגוג עם כתר, בכדי לבנות לו את הביטחון העצמי והערך העצמי ועל ידי השמחה והכתר הוא יתחזק בביטחון עצמי וישוב לביתו ויקרין טוב, כן!!! אני מסוגל לתקן!!! כן, אני

ותודתי לבורא עולם שדבר תורה זה החזיר משפחה מיוחסת מאוד בתשובה שלימה. הודו לה' כי טוב.

יכולים ליהנות ולהשתמש בשדה זו, וכך זה פחות כואב לקונה שהחזיר את השדה לאחר שנים של שימוש כבעל השדה, ועל כן אכפת לתורה הקדושה מרגישות של בני אדם, לכן רק ביום כיפור מחזירים! כי אז יש לב רוחני, ואז בלב קל ישיב את השדה לבעליה הראשונים.

גם אצל קרקעות כתב הרמב"ם שחוזרים ביום כיפור של יובל, ויתכן בטעם הדבר כי קשה מאוד לקונה להתנתק מהשדה שהשקיע בה ושחי ממנה שנים רבות, ולכן יוצא טוב, ששנה לפני זה בשמיטה כבר התנתק ממנה, וגם בשנה שהוא מחזיר אותה ביובל הבעלים הראשונים לא

ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות, שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

וסמוך לו בפרשה הבאה "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם"

דאורייתא, לכן למרות שכהנים זריזים הם וזהירים במצוות, מכל מקום אמר הקב"ה אני מעדיף שבבית שלי - בבית המקדש תהיה רצפת אבנים שישתחוו עליה, וזאת למרות שנאת הקב"ה למצבה ככתוב מפורש בתורה, בכל זאת בורא עולם ויתר על שנאתו והתיר זאת בבית המקדש, העיקר שאיסור וגזירה דרבנן לא תיעקר ולא תזולזל חלילה, ועל זה הסיום "אני ה'", שהקדושה של בורא עולם מתגדלת על ידי הקפדה והתמסרות לגזירות חכמים.

שואל החתם סופר מה הקשר בין מצבה לשמירת שבת ומורא מקדש??? ועונה החתם סופר: שהתורה אוסרת אבן משכית ומצבה להשתחוות עליה רק בארצכם ולא בבית המקדש - ששם הדבר מותר, ולמה??? כי מקדשי תיראו, שצריך לשטוף את רצפת העזרה מדם הקרבנות מפני כבוד המקדש ושיוכלו להשתחוות שם, ושבתותי תשמרו שאסור באיסור דאורייתא לשטוף אדמה מחול בשבת, לכן בבית המקדש יש אבן ומשתחוים עליה.

וייתכן שלכן זה נסמך ל"אם בחוקתי תלכו ומצותי תשמרו", שאם בורא עולם מקפיד על גזירות דרבנן למרות שנאתו למצבה ועוד בביתו הקדוש, כל שכן שעלינו להקפיד לשמור את חוקי ה' ואת גזירות ומצוות דרבנן כראוי למרות הקושי שלנו.

וכאן הבן שואל, איזה איסור דאורייתא יש בשטיפת אדמה?? הרי נפסק בהלכה שמלאכה שאינה צריכה לגופה אינה אסורה מן התורה אלא מדרבנן, וכאן השטיפה אין מטרתה ליישר את האדמה שאסורה מהתורה, אלא רק למטרת ניקיון וגריפת הדם החוצה??? ואולי זה רק חשש וגזירה שמא במרוצת הדורות יגיעו לאיסור דאורייתא בכוונה, להשוואת הגומות והאדמה ברצפת המקדש, וצריך לעיין האם כזו שבות גזרו במקדש, הרי אין שבות במקדש, ובפרט שכהנים זריזים הם וזהירים במצוות???

ואולי זה בדיוק מתאים לסיים את הפרשה של שמיטה, שהרי שמיטה בזמננו לרוב הדעות נוהגת רק מדרבנן, בכל זאת אם בורא עולם מקפיד מאוד על איסורי דרבנן גם על חשבון הכנסת מצבה לתוך ביתו הקדוש למרות שהוא שונא אותה, כל שכן אנחנו נקפיד על שמיטה כהלכתה ובקדושתה למרות שהיא רק מדרבנן, וחלילה לנו לזלזל בה, ולא לחפש בה קולות והיתרים דחוקים.

וייתכן שהיות ובכל מקום גזרו חז"ל איסור לשטוף רצפת אדמה שמא יבוא לידי השוואת גומות באדמה בכוונה ליישרה, וכשמכוון לכך הוא עובר איסור מלאכת שבת

ובאומרי זאת לצדקת הרבנית אסתר מאשדוד, הוסיפה לי כפתור ופרח שאכן ראינו גם שבורא עולם הסכים למחוק את שמו הגדול בשביל שלום בית, בבדיקת הסוטה במים ששם השם נמחק בו, ואם כן עלינו ללמוד מבורא עולם עד כמה עלינו להתכופף ולהכניע את כבודנו ואת רצוננו למען רצון ה' ולמען דברי חכמים וכבודם.

וגם נלמד להתכופף מאוד למען שלום בית שלנו ושל אחרים, שלא נהרוס את השלום בית חלילה בנפילות ובחוסר יראת שמים, אלא נשמור על עינינו כראוי ונהיה קדושים וטהורים ונעימים ונחמדים, כך שבינתנו יהיה בנוי לתפארה על אדני התורה והיראה במשפחה מלוכדת אמן ואמן.

"לא תרדה בו בפרך" – פלפול במחלוקת רש"י והרא"ש

ואפשר לפרש בדברי רש"י, שהנה גם לפי דברי הרא"ש מודדים רק על פי הערכה וסטטיסטיקה, כי גם עבד כנעני כשקונים אותו אי אפשר לדעת כמה הוא יחיה?? ומה יהיה עם הבריאות שלו בעוד כמה שנים?? רק משלמים עכשיו על פי הערכה וממוצע וסטטיסטיקה לאדם בגילו ובמצב שלו הנראה לעין, וככה שמים אותו ומשלמים לפי הערכה זו.

משנה: החובל בחברו שייך שישלם 5 דברים, שהם נזק, צער, ריפוי, שבת, בושת. מבארת המשנה שאת ה"נזק" מודדים לפי כמה שהנחבל היה נמכר בלי חסרון האבר וכמה הופחת ערכו בגלל חסרון האבר ב"ק תחילת פרק ח'. מפרש רש"י שמודדים כאילו נמכר הנפגע כעבד עברי הנמכר לשש שנים, ונשאלת השאלת הרי שש שנים זה לא סך החיים של בן אדם, ואם כן יוצא שכאלו שילם לו את הנזק רק לפי חלק מאוד קטן בחיים???

ואם כך אותו הדבר יהיה גם לפי רש"י, שאכן עכשיו ובפעם אחת מעריכים את העבד לפי הממוצע והסטטיסטיקה לאדם בגילו ובמצב שלו כמה נראה שיימכר בעוד שש שנים, וכן על פי הערכות משערים עד כמה מכירות הוא יימכר בחייו, וישלם מעכשיו על פי הערכה זו, בין אם ההערכה הייתה צודקת לבסוף ובין אם היא לא הייתה צודקת, בדיוק כמו בעבד כנעני שאם העריכו ושילמו לפי הערכה שיחיה עוד 60 שנה ושבע אחרי המכירה מת – זה לא סותר את הערכה ואת המחיר שקבעו עליו.

לכן מפרשים ברש"י שהכוונה כאילו נמכר לשש ושוב נמכר שנית ושוב נמכר לשש וככה עד סוף חייו, אבל הרא"ש טוען על רש"י שהרי אחרי שש שנים האדם נחלש ואי אפשר לדעת בכמה יימכר שוב לשש שנים נוספות???

ועל כן חולק הרא"ש ומפרש שמודדים את הנחבל כאילו נמכר כעבד כנעני, שזו מכירה מעכשיו ולתמיד - עד סוף חייו, וצ"ע איך יתרוץ רש"י קושיית הרא"ש???

וטהר לבנו – בהר

"לעולם בהם תעבודו", וכשהעבד לא עובד האדון מפסיד עליו, ויתכן שאת זה האדון כבר לקח בחשבון בשעת הקנייה, ולמרות שלזה יש פתרון, כי יכול לומר לעבד אל תעבוד לי ואיני זנך, והיות ואתה לא מסוגל לעבוד לך וחזר על הפתחים לבקש צדקה ואוכל, בכל זאת היות רוב הסיכויים שהיהודי שנהנה ממנו כל החיים ימשיך לפרנסו בחינם, ואילו בעבד עברי אין הפסד זה כי יכול לשחררו, (ובנרצע יש לי ספק).

מצד שני עבד עברי לעיתים יימכר בזול, כי חייבים לפרנס את אשתו וילדיו היהודים, אבל תמורת זה האדון נותן לו שפחה כנענית שיוליד ממנה עבדים עבורו, ולמרות שגם עבד כנעני האדון נותן לו שפחה כנענית, בכל זאת ילד שנולד מאבא יהודי שווה יותר בשכלו, כי אולי יצא ממנו ראש יהודי ועוד מעלות ששוות הרבה יותר מבן של עבד כנעני, ואם כן יוצא לנו שמחירו של עבד עברי אמור להיות יקר יותר מעבד כנעני!!!! ואכן חוזרת השאלה מדוע הרא"ש חולק על רש"י???

ונראה שדעת הרא"ש היא להיטיב עם המזיק שישלם פחות, ולכן מודדים את הניזוק בעבד כנעני ולא בעבד עברי, כי עבד עברי נמכר ביותר מעבד כנעני, וכאמור עיקר הסיבה לכך היא: כי עבד עברי שטוב לו עם האדון כמחויב בתורה ממילא הוא עובד מסור ומשקיע הרבה יותר, אבל בכל זאת היות והמזיק יהודי הוא, לכן יש עניין להתחשב בו, וכפי שראינו שבנוק של ערוגה מתחשבים במזיק ומודדים את הנזק יחסית לפי שטח גדול בכדי שהמזיק ישלם תשלום זול.

ונלמד מזה עניין מוסרי עצום, עד כמה כדאי ושווה לפנות לאדם בצורה חיובית ונעימה, ועד כמה שווה לך להשקיע בשני ולהיות מסור אליו, שירגיש שבאמת טוב לו אתך, כמו המצווה לתת לעבד עברי את הכרית היחידה שיש לך, ודע לך שזה לא חד סטרי אלא דו סטרי, כי הוא יתן לך עבודה מסורה עם כל ליבו בהשקעה איך לייעל ולשפר, עד כדי כך זה עוצמתי שבגלל זה התורה מחייבת לתת לעבד בסיום העבודה מענק, וככה נתנהג עם כל אחד גם בחיזוקים וגם במוסר נשתדל הכל בכבוד וננעים ונתמסר לאחרים, ככה יקטיבו לך וישתפו פעולה ויעשו מעל ומעבר מהמצופה.

וגם נלמד עד כמה עלינו לבוא ולהתחשב גם לקראת מזיק, ולכן כל אדם שהזיק לעצמו ולמשפחתו בחטאים שהורסים את המשפחות ואת הנשמה, מצווה לבוא לקראתו כי עדיין הוא יהודי, ובעזרת ה' הוא יעלה על דרך המלך ויתקן את אשר עיוות, "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית", אז קדימה בדרכי נועם ובהתמסרות אמתית נעשה ונצליח אמן ואמן.

*הוא ובניו עמו

ורציתי להסביר זאת לעומק, וכי מדוע יישארו הבנים בבית הגוי?? **בפרט** אם האדון הגוי לא חייב לפרנס ולהאכיל אותם מה פתאום בניו של העבד היהודי ימצאו אצל הגוי?? **הרי** בושה היא להם שאביהם עבד, ועוד עבד אצל גוי והם אמורים אפילו להתנתק מהאבא שעשה להם בושות הכי מחרידות שיש??

וגם איזה אבא יסכים שהבנים שלו יהיו בבית של גוי, למרות שהוא האבא גם נמצא שם כעבד?? **הרי** ממילא אין להם אוכל שם כי הגוי לא חייב לפרנסם, וזה מקום סכנה רוחנית עבורם, וגם הם יראו את אביהם במצב מביש – עבד של גוי!!! **ומעל** הכל קשה וכי כאשר האבא הולך ועוזב לחלוטין את עבודתו לגוי מדוע בניו ירצו להישאר שם בלעדיו, עד כדי כך שצריכים להזהירם לצאת מבית הגוי?

אלא יתכן שילדים אלו - בניו של העבד אכן מאוד התביישו מאביהם שנמכר כעבד לגוי ואכן בתחילה התנתקו מאביהם, אבל הבנים יתכן שאחרי שחברים לעגו להם מאוד או שהבנים שלו נורא התביישו ובגלל הבושה הם הידרדרו ונפלו ברוחניות עד שהם עזבו את הישיבה.

ולכן הם באו לבית של הגוי לחיות עם האבא למרות שהם לא מקבלים שם אוכל וגם אביהם מושפל כעבד יהודי לגוי שאין לו רחמים כמו יהודי, ובכל זאת בגלל ירידתם ונפילתם הרוחנית הם מעדיפים לחיות בבית הטומאה של

ובעצם גם בעבד עברי עצמו מצאנו בוודאות שהוא נמכר על פי מה שהוא נמדד בהערכה, שהרי אם נמכר לשש ומת לאחר שבוע אין כאן מקח טעות והחזרת כספים, כי העריכו אותו והערכה קובעת, (מלבד אם חלה רוב שש שעליו להשלים כי יש גזירת הכתוב **"כשכיר כתושב"**).

ומאחר שיצא לנו שבין **לרש"י** ובין **הרא"ש** מודדים בהערכה, נשאלת השאלת מדוע רש"י והרא"ש חולקים כאיזה עבד נמדד הנחבל, כעברי או כנעני???

ונראה לחדש **רש"י** העדיף למדוד בעבד עברי כי שוויו במכירה גבוה יותר מעבד כנעני, כי כתוב בפרשתנו **"לא תרדה בו בפרך"**, וחייבים לנהוג בו בכבוד, אפילו את הכרית היחידה שלך תן לו ולך בעל הבית לא יהיה, וממילא העבד עברי עובד עם חשק ותפוקת העבודה שלו הרבה יותר גבוהה משל עבד כנעני שנמשל כחמור.

ועוד סיבה שעבד עברי שווה יותר מכנעני, כי עבד כנעני נמכר לפי ממוצע של עשרות שנים שהמחיר לשנה נמוך יחסית כי זה לפי כמות גדולה, ואילו עבד עברי שנמכר לשש, הרי זו כמות קטנה של שנים והמחיר לשנה יחסית יוצא יותר כסף, **וכפי** שהמשנה בתחילת הכונס **בבא קמא פרק שישי** אומרת: שמודדים נזק של ערוגה קטנה לפי כמות ענקית של בית סאה שנחסר בה ערוגה קטנה, שממילא עלות תשלום הנזק קטנה היא.

עוד סיבה למה עבד עברי שווה יותר מכנעני, כי עבד כנעני בזקנותו הופך לנטל ואסור לשחררו כי כתוב בפרשה

ונלמד מזה עניין מוסרי עצום, עד כמה כדאי ושווה לפנות לאדם בצורה חיובית ונעימה, ועד כמה שווה לך להשקיע בשני ולהיות מסור אליו, שירגיש שבאמת טוב לו אתך, כמו המצווה לתת לעבד עברי את הכרית היחידה שיש לך, ודע לך שזה לא חד סטרי אלא דו סטרי, כי הוא יתן לך עבודה מסורה עם כל ליבו בהשקעה איך לייעל ולשפר, עד כדי כך זה עוצמתי שבגלל זה התורה מחייבת לתת לעבד בסיום העבודה מענק, וככה נתנהג עם כל אחד גם בחיזוקים וגם במוסר נשתדל הכל בכבוד וננעים ונתמסר לאחרים, ככה יקטיבו לך וישתפו פעולה ויעשו מעל ומעבר מהמצופה.

וגם נלמד עד כמה עלינו לבוא ולהתחשב גם לקראת מזיק, ולכן כל אדם שהזיק לעצמו ולמשפחתו בחטאים שהורסים את המשפחות ואת הנשמה, מצווה לבוא לקראתו כי עדיין הוא יהודי, ובעזרת ה' הוא יעלה על דרך המלך ויתקן את אשר עיוות, "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית", אז קדימה בדרכי נועם ובהתמסרות אמתית נעשה ונצליח אמן ואמן.

גם לגבי יהודי שנמכר לגוי כתוב בתורה שיצא העבד ובניו עמו ביובל, ולכאורה מה פתאום שילדיו יצאו הרי הם לא נמכרו? **אלא** התשובה בפשטות היא שהאדון הגוי חייב לפרנס את ילדיו של היהודי כל עוד שהוא עבד, ומדובר שהאדון הגוי כפוף לשלטון התורה בארץ ישראל.

אומנם רבי יוסף בכור שור וכן החזקוני מבעלי התוספות חולקים על כך, וטוענים שגוי לא מחוייב במצוות, ולכן אינו מחוייב לפרנס את בניו של העבד העברי. **ויתכן** שנחלקו האם מה שהאדון מפרנס את ילדיו של העבד האם זה חלק מתנאי המכירה, ולפי זה גם גוי מחוייב לפרנס את ילדי הישראל, או שאין זה חובה אלא מצווה מהתורה שהאדון יפרנס את ילדיו של האדון, והנפק"מ שגוי לא מחוייב במצוות אם כן לא יהיה עליו החובה לפרנס את ילדי העבד.

על כל פנים לדעת בעלי התוספות צריך להבין מה הכוונה ויצאו בניו עמו, הרי האדון הגוי לא מחוייב לפרנס את ילדי העבד?? ולכן מפרשים **בעלי התוספות** שיציאתו של העבד גורמת לבניו חירות - שלא ילמדו מחוקות הגוי.

וצריך להוסיף כאן את דברי **העמק דבר**, שכאשר האב יוצא מחוייבים הבנים לצאת מבית העובד כוכבים שהם רגילים להיות שם. כי עד עכשיו האב השגיח עליהם שלא יכשלו בבית העובד כוכבים באיסורים, אבל כשהאב יוצא אין משגיח עליהם לכן מחייבת אותם התורה לצאת.

וטהר לבנו – בהר

וכאן טמון גם הזהרה לאבא, דע לך אבא וזכור לך לפני שאתה נמכר לעבד לגוי בגלל חטאיך כפי שכתב רש"י, בניך יצטרכו להתנתק מבית הגוי כשתצא משם, ולא תמיד הם יקשיבו לדרישה זו בגלל נפילתם הרוחנית.

ולכן אל תימכר לעבד ואל תחטא שתגרום לקריסתך הכלכלית, כי בסופו של דבר אתה חייב לשקם את עצמך ואת בניך, ולא בטוח שהם בנפילתם יסכימו לחזור בתשובה ולשקם את עצמם.

ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר

ולכן מובנים דברי דעת זקנים מבעלי התוספות שהסביר את הפסוקים כביכול בדרך דרש, **"ואם לא יגאל באלה" = ב"אלה המשפטים" - "אשר תשים לפניהם" =** שלא קיימו המצוות, בכל זאת הקב"ה מבטיח לנו לא יניח אותנו בגלות, אלא **"ויצא בשנת היובל"**, כלומר ביום שימשוך הקב"ה ביובל ויתקע בשופר ככתוב **"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים" וגו' : "הוא ובניו עמו" =** הקב"ה ובני ישראל עמו, שנאמר **"ושב וקבצך" "ישיב" לא נאמר אלא "ושב" =** הקב"ה גם שב:

וכאן זה לא רק דרש, אלא כאן זה כביכול הכרח לפרש כן לדעת בעלי התוספת כפי שהביאנו שבדרך הפשט כפי שביארנו גבי נמכר לגוי לא שייך לכאורה לפרש כן, ולכן כאן הדרש הוא הכרחי, ואדרבא זכינו להבטחה ברורה ולא רק כדרש אלא כפשט בפסוק כביכול.

ובעצם טמון כאן עוד הבטחה, **"לא ירדנו בפרך לעיניך"**, שהקב"ה לא יתן לאומות העולם להתעלל בעם ישראל בפרך, כי עיני ה' תמיד, מלבד פעמים בודדות שעליהם נכתב **"ואנוכי אסתיר פני ביום ההוא"**, אבל זה רק ביום ההוא אבל בשאר הימים אין הסתר פנים נורא כ"כ והקב"ה מצילנו מידם ולא נותן להם לרדות בנו בפרך.

"וכי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו וחי אחיך עמך"

וחשוב להדגיש שלמרות שהרמב"ם פסק שיש 8 מעלות בצדקה ולהחזיק על ידי מציאת עבודה ליהודי שלא ייפול ויקרוס זו המעלה הגדולה ביותר בצדקה, בכ"ז בחובת הצדקה יש גם חובה לתת צדקה לעניים גם שלא בצורה מכובדת, אלא גם וגם, בכל דרכי הצדקה יש חובה לתרום ולעזור, ולא די לתת צדקה רק בדרגה המושלמת ביותר.

וגם אנחנו נהיה כאבא רחום ונעזור בשמחה עם כל הלב ובלי תמורה – מתנת חנים, ונזכור שלתמוך באדם עוד לפני שקורס כי זה הכי חשוב, כי זה עוד לפני שיהיה לו חתך בלב בקריסתו הכלכלית, ועוד לפני ההתקף לב שלו, ולפני הפצע של ההשפלה מהקריסה שלא מגליד בקלות, אז נתבונן מסביבנו ונשתדל להבחין במי שזקוק לעזרה לפני קריסה, כי בזה נקיים את מצוות הצדקה הגדולה ביותר.

וזכרו הדברים הללו רלוונטיים גם על אדם שלפני קריסה רוחנית, אנא התבונן וראה איך ביכולתך לתמוך רוחנית באופן הכי מכובד באדם לפני שיפול ויקרוס ברוחניות, אנא הצל אותו לפני שיעבור את המחסום ואת הקו האדום האחרון, כי אם הוא יקרוס קשה שבעתיים להקימו ולהחזירו וגם הצלוקת תישאר לעולם גם אם יחזור בתשובה, אז קדימה!!! ואיך נעשה זאת? על ידי **"וחי אחיך עמך"** שירגיש שאנחנו מקרבים אותו ממש אלינו לחיינו ולא מרוחקים ממנו ומסתכלים עליו מלמעלה למטה, אלא **"וחי אחיך עמך"**.

**וציוותי את ברכתי – גדלות שומרי שמיטה

אלא בדרך כלל אדם שצריך לעזוב שנה את שדהו הוא שומר כל שנה קצת לאותו שנה שבה הוא לא יעבוד ובמצוות שמיטה אדם לא שומר וחוסך כל שנה אלא מאמין בנס שדווקא בשנה השישית שאין לאדמה כוח דווקא אז היא תוציא שלא כדרך הטבע 3 שנים.

ודווקא האמונה בברכה שלא בדרך הטבע זה הגדלות!!!

הגוי, ומצדם אכן היה טוב להם להישאר בבית הגוי תמיד גם לאחר שחרורו של אביהם, כי טוב להם בירידתה הרוחנית ובאווירה הטמאה השוררת בבית הגוי.

אבל התורה אומרת לבנים צאו מבית הגוי, שלמרות ירידתכם הרוחנית עדיין אביכם השתדל גם בהיותו עבד מושפל למנוע ממכם הידרדרות מוחלטת, ואם תמשיכו להישאר בבית הגוי גם לאחר עזיבת אביכם, יש סכנה רוחנית שתפלו עוד יותר למטה.

כתב רש"י ע"פ הגמרא ב"מ ע"א **"לעקר"** זה הנמכר לעבודה זרה עצמה להיות לה שמש, ולא לאלהות דהיינו לשמש ממש את העבודה זרה, אלא רק לחטוב עצים ולשאוב מים. **והנה** כלפי נמכר לעבודה זרה לכאורה לא כל כך שייך שיצא ביובל שהרי לא יתכן שהעבודה זרה תהיה כפופה תחת שלטון התורה בארץ ישראל, שהרי חובה לעקור עבודה זרה בארצנו.

ואולי מדובר בגוי שאינו משבעת העמים שאין מצווה להורגו ולמרות שיש לו עבודה זרה הוא כפוף לשלטון ישראל רק אין מצווה להילחם ולהורגו, או שמדובר בעבודה זרה שנמצאת ליד ארץ ישראל ולא בתוך ארץ ישראל ובכל זאת אותו ישוב נכנע למלכות ישראל, וצ"ע בדין זה ועיין **במנחת חינוך מצוות צג'** שמאריך בדין זה.

ואם מדובר שבעלי העבודה זרה כפופים לשלטון ישראל, אכן שייך שהעבד יצא בגרעון כסף כמפורש בתורה, וכן שייך שהעבד יצא ביובל, שהרי הם כפופים לחוקי ישראל, אבל דבר אחד לא שייך!! שלא שייך לפרש **"שיצאו בניו עמו"**, שיצאו מבית האדון – בית העבודה זרה כפי שביארנו קודם אצל אדון גוי לדעת בעלי התוספות, כי לא יתכן שיהיה אבא יהודי שיתן לילדיו להסתובב בסביבת עבודה זרה רח"ל.

"והחזקת בו" – כתב רש"י אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד, למה זה דומה למשאוי שעל חמור, עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו.

ואיך אכן לא נותנים לו ליפול??? איך מקיימים את ה"והחזקת בו"? **!! התשובה היא**, לתת לו עבודה שיתפרנס בה, או מתנה באופן מכובד, עוד לפני שיפול, אלא כשנוטה ליפול, ועדיף לעזור לו שלא יתקרב בכלל למצב נפילה, וכפי שפסק הרמב"ם סוף הל' עניים שלדאוג לעבודה לעני הוא ראשון במעלה במדרגות הצדקה, וכן לתת לו מתנה באופן מכובד עוד לפני שהוא קורס ומתמוטט כלכלית ונפשית.

הנה יש לתמוה מה הגדלות שמניחים את השדה בשנה השביעית, הרי זה כמו עסקה שצריך להשקיע ולהפסיד בכדי להרוויח!! **וכפי** שטען המלא העומר שיש מקומות בפרט ליד מדבריות שחייבים להניח לאדמה שנה מידי כמה שנים בכדי שתתחזק ולא תיהרס לנצח, ואם כן גם בלי מצווה לטובתו עליו לעזוב את שדהו שתתחזק, ומה השבח וגדלותו שמניח את שדהו בשמיטה???

וטהר לבנו – בהר

**אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיך וחי אחיך עמך

עפר בלי לטרופ, ובכל זאת טרפת והרגת בעלי חיים אחרים ברשעות, לכן אין לך רפואה לעולם, דהיינו שלעתיד לבוא הוא לא יטרופ כי יהיה שלום בעולם, אבל הוא עדיין לא יטעם טעם באוכל אלא עפר ועפר.

ואם כן כך אפשר לדמות לוקח ריבית לנחש, שנחש יכול היה להפוך את קללת השם שיטעם עפר בכל אכילותו לברכה שזה יקדמו להיות בעל חיים נחמד שלא טורף אף בעל חיים אחר, ובכל זאת הנחש בא ליהנות כביכול ממה שלא שייך לו, לטרופ!! כאילו הוא כשאר הטורפים שמוותר להם לטרופ כי זה חייהם, כך מלווה בריבית הוא רוצה ליהנות ממה שלא שייך לו, ורוצה להתיר לו את ההנאה על חשבון חיי השני בטענת היתר שמשווה זאת לשכירות ומסחר, אבל כאן טמונה רשעותו כי באמת זה לא דומה הוא רשע שנהנה ממה שלא שייך לו.

ולכן גם כתוב בתורת כהנים בהר' אות ג' סי' ע"ז כשהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים, אמר על תנאי זה אני מוציא אתכם, שלא תהיו מלוי בריבית, והנה לא התנה הקב"ה ביציאת מצרים על שאר עבירות כי אם על איסור ריבית, ולמה?? כי כתבו המפרשים עיקר חטאם של המצרים היה על גזירת הבנים שניסו להרוג את מושיעם של ישראל, ושפרעה רחץ גופו בדם של ילדי ישראל כתרופה כביכול לצרעתו, ועל זה לא היה להם כלל היתר כביכול שנגזרה גזירה על עם ישראל בברית בין הבתרים שעם אחר יענם, ואם כן כביכול המצרים עשו רצון ה' בכך ששעבדו ועינו את עם ישראל בעבודת פרך, אבל ברגע שהם פעלו יותר מהעבדות שנגזרה על עם ישראל ורצחו ילדים דבר שלא נגזר לכאורה בברית בין הבתרים שיעשה על ידי עם אחר, בכך המצרים הוכיחו שהם רשעים תחילה ועד סוף ומגיע להם עונש גם על השעבוד.

וכן מצאנו בנביא הושע פרק א' שיהוא שהרג את זרע אחאב נענש על כך למרות שיהוא הרג את בית אחאב בציווי ה' וכשהיה צדיק, בכל זאת היות ובסוף יהוא התקלקל והרשיע לכן נאשם על רצח בית אחאב כי גם הוא רשע כמוהם, ובעצם היה אסור לו להרשיע עד סוף ימיו בחטא שעל זה קינא והרג את בית אחאב, וכל שכן המצרים שלא נצטוו מפורש מה' שישעבדו את ישראל בוודאי היה אסור להם להרשיע ולהוסיף יותר ממה שכיכול עשו בגזירת ה'.

ולכן התנה ה' שמוציא את ישראל ממצרים בתנאי שלא יקחו ריבית, כי אדם טוען שריבית זה חלק מההיתר שניתן רשות לאדם להרוויח מרכושו וממונו כמו שכירות בית, והרי חטא זה דומה לחטאם של המצרים שכביכול שעבדו את ישראל בהיתר ומה שרצחו ילדים ואולי גם קושי השעבוד אולי לטענת המצרים היה מותר להם כי זה חלק מהשעבוד והעינוי, ואם מותר לקחת ריבית אם כן היה גם מותר למצרים לחרוג יותר ממה שכביכול מגיע להם.

ואולי גם מה שעם ישראל כובש את ארץ ישראל מידי הכנעניים זה בכוח מה שהם נתן לנו וכמו שכתב רש"י בבראשית בשם רבי יצחק שאם הגויים יטענו ליהודים גזלתם את הארץ מהכנעניים, יאמרו עם ישראל שהבורא ברא את העולם והוא קבע למי יהיה חבל ארץ זו ומתי ולכמה זמן.

ולוקח בריבית הרוצה לחלוק על קביעת החוקים שקבע בורא עולם, ששכירות מותרת ואילו ריבית אסורה כי בשכירות זה החלק והבעלות של המשכיר, ואילו בריבית נכון שזה דומה לשכירות בכל זאת ה' קבע לאיסור כי הכסף כבר עבר בעלות ללווה והוא כבר לא שוכר מהמלווה את הכסף, ואם המלווה בריבית לא רוצה לקבל את ההבדל שקבע בורא עולם בחוקיו, שקבע כל אחד את גבול בעלותו ומה שכבר לא בגבול בעלותו, אם כן הוא סותר את הצדקת כיבוש ארץ ישראל לעם ישראל מידי הגויים בקביעה כי החליט וקבע בורא עולם בחוקיו.

כתב רש"י "ויראת מאלקיך" - לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש הימנו ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הוצרך לומר ויראת מאלקיך.

ולכאורה טענת המלווה להתיר ריבית הוא, שלולי היה נותן את מעותיו לפלוני הוא היה עושה עסקים אחרים כמו סחר ומכר של מוצרים או קונה דירה ומשכירה לאחרים, והיות ועל ידי הכסף הוא היה מרוויח, לכן הגיוני שגם הלווה בריבית מסכים בלב שלם לשלם את הריבית, וזה דבר שנראה לו הגיוני והגון, ובפרט שאם היהודי מציע ריבית פחותה ממה שמציע הגוי אם כן הוא מרגיש שאפילו הוא עשה חסד עם היהודי שמנע ממנו הפסד, וגם טענתו להתיר לעצמו את הריבית יכול להיות גם בגלל הסיכון שלוקח שיתכן שלא יחזירו לו את ההלוואה, וזה בעצם טענת הבנקאים מדוע הם דורשים ולוקחים ריבית גבוהה על חוב לבנק בלי שום השוואה לריבית שהם נותנים על הפלוס או על פיקדונות.

אבל טענת היתר של המלווה בריבית לא נכונה, ועל ידי יראת שמים – ויראת מאלוקיך הוא יצליח לקבל את שכל הישר להבין שזה עבירה חמורה ואין בה היתר כלל, ולמה אכן טענות ההיתר אינם נכונות? למה מותר למכור ביוקר ולהשכיר דירה שזה רווח מהונו, לבין להרוויח ישירות ריבית מכספו?! שהרי הרשב"א מגדיר ריבית כשכר שכירות מעותיו, ומה שונה הוא משכירות בית המותר?!

אבל ההבדל הוא ששכירות החפץ שנתת אותו אתה מקבל חזרה וממילא הוא משלם לך על השימוש בחפץ – סוג של השאלה, אבל בכסף ובהלוואה אתה מלווה לו ולא משאל לו, כי הכסף שנתת לו ניתן להוצאת הקרן – בזבזו וגם לשיטה שמלווה לאו להוצאה ניתנה הכסף כבר לא של המלווה, וא"כ אין אתה משלם על השימוש בכספו של המלווה, כי רק שנייה אחת זה היה של המלווה, שהרי ברגע שהמלווה נתן ללווה כספו זה נהיה של הלווה לגמרי ולנצח, והלווה צריך לשלם לו כסף אחר (אפי' לדעה שצריך שיהיה לו ערבונות לתשלום החוב כביכול), ואם כן המלווה לא לוקח ריבית על הזמן שהוא משתמש בכספו כי בתקופת ההלוואה זה כבר לא כספו, אלא הריבית היא דרישה לשלם על תקופת הריבית כאילו הוא שוכר את כספו של המלווה וכאילו הכסף עדיין שלו, וזה כגזל כדברי המשנה ב"מ סב' שהמלווה לוקח עמלה על כסף שהוא לא שלו, וזה רשעות ממש שהמלווה נהנה על חשבון השני ממה שלא שלו אלא של הלווה, שהרי אם היה מיד לאחר שניה מחזיר את החוב לא היית תשלום הריבית.

ולפי זה מובנים מאוד מה שכתב בעל הטורים שהפסוק "וחי אחיך עמך" – סמוך לפסוק "אל תקח מאתו נשך ותרבית". שבא לרמוז שכל המלווה ברבית אינו חי לעתיד לבוא, ככתוב ביחזקאל יח' יג' "בנשך נתן וגו' וחי לא יחיה", וממשיך בעל הטורים ש"נשך" בגימטריא זה נחש. שכמו שלעתיד לבוא אין נחש מתרפא ככתוב בישעיה סה כה ונחש עפר לחמו, כך הלוקח רבית לא יחיה. הסבר נוסף שדומה רבית לנחש שנושך כנחש, וגם רבית עולה תרי"ב ששקול כמו תרי"ב מצוות, וצ"ע מאיזה מצווה אינה במשקל ריבית ומדוע?!

והנה הסיבה שהנחש לא מתרפא לעומת שאר החיות הטורפות שיאכלו עשב ולא יטרפו, מובא בגמרא ערכין טו אמר ר"ל כתוב "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון?" שלעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו אריה ושאר החיות טרפו כי זה היה טבעם וצורך גופם, אבל אתה הנחש קוללת מאת ה' שכל מה שתאכל יהיה טעם עפר, והיית יכול לאכול רק

וטהר לבנו – בהר

וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיבה יובל הוא תהיה לכם

הוא כמו יום טוב שהוא גם זכר ליציאת מצרים, וזה בכוח בית דין לקובעו – להקדימו או לאחרו.

אומנם, למרות דבריו העמוקים והנפלאים, עדיין צריך הבנה, שהרי יובל דומה הוא בדינו להרבה מדיני שמיטה, ומדוע התורה משווה יובל ליום טוב ולא משווה אותו לשמיטה? ובפרט ששניהם כתובים זה אחר זה וכרוכים הם יחד כשרשרת?? ואכן מצאתי מפורש ב**זוהר** וז"ל: שמיטה ויובל כחדא אינון: - כאחד הם.

זכרונות לדברי הרמב"ן שגם יובל יסודו לחיזוק האמונה באדנות ה' על העולם כמו בשמיטה מדוע לא יהיה כשבת הקבוע בזמנו כי שלושתם מורין על חיזוק האמונה בבורא שברא את העולם וממילא הוא אדון כל הארץ??

אומנם גם הרמב"ן וגם המשך חכמה מקשרים עניין היובל לעולם הנסתר, והביא המשך חכמה דברי הזוהר בפי תצוה "בשנת החמישים תשובו" זה עולם החירות ולפי הבנת המשך חכמה הכוונה עולם החירות מהיצר הרע שזה עולם התשובה, ואומר הזוהר שמזה העולם יצא תורה, ולכן התורה נקראת חירות כי יצאה מעולם החירות.

ומשמע מדברי הזוהר הקדוש שם, שהן יום החמישים שהוא חג השבועות, והן שנת היובל שהוא שנת החמישים, שניהם בנויים על בסיס עבודת עם ישראל על 49 ימים של ספירת העומר וכן על עבודת 49 שנים של 7 פעמים שמיטה, וכפי הגדרת הזוהר ששם ישראל את **עבודתא דלתתא**, וכוח זה נמשל בזוהר כהכנת כורסה ומושב מפואר שעליו בא המלך ומתיישב, כך יום 50 ושנת היובל ה-50 מגיע התעוררות מלמעלה ומתיישבת על ההכנה שלמטה, ולכן כתב הזוהר **שעבודת שמיטה ויובל אחד הם**, כי משלימים זה את זה.

זכמו כן משמע שהמספר 50 מסמל את השלימות שהוא ה-50 שערי בינה, וכמו כן משמע ששער הבינה ה-50 הוא **כולל את כל 49 שערים**, (רזא דכללא דאורייתא בתשעה וארבעין אנפין, וכדין ההוא יומא עלאה יומא דחמשין, אפיק אורייתא כללא בתשעה וארבעין אנפין), ומסיים הזוהר שזה כוונת הפסוק **ועשית חג שבועות לה' אלקיך**, שבועות, על שנכנסו ישראל לסוד 50 יום, שהם בנויים על עבודת שבעה שבועות.

ולכן, יתכן שמשם לא נכנס לשער ה-50, כי לשער זה נכנסים בעבודת כלל עם ישראל שבנו יחדיו בכוח הציבור את ה-49 ימים או 49 שנים, בעבודת ה' הנדרשת, ואז כלל ישראל זוכים להתעוררות דלעילא, שזה שער ה-50 וכנ"ל.

ואכן משה רבינו זכה למטי' שערי בינה כי הוא עשה את כל השייך לעשות בהתעוררות דלתתא, כל הניתן ביד בן אנוש לעשות, ואכן שקול משה ככל ישראל ולכן הצליח להשיג כל מה שביד ישראל להשיג, אבל ההתעוררות דלעילא, דהיינו השפעת הקב"ה לחבר את עם ישראל לשער ה-50 זה רק בשלימות עם ישראל מכוח הציבור ממש, וכמשמעות הפסוק **"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"**, שכשיהיה עולם התשובה אצל כל היהודים – הר קדשי, אזי מלאה כל הארץ דעת את ה' – שער ה-50.

זכמו כן יש מושג בהלכה, קניין גוף וקניין פירות, ושמיטה זה כמו הפקעת בעלות בעל השדה מקניין פירות הגדלים בשדותיו, אבל גוף הקרקע והעצים שייכים לו גם בשמיטה, ואילו ביובל זה הפקעה לא רק של הפירות, אלא גם הפקעת הגוף שגם גוף הקרקע וגם גוף העבדים מופקעים מהבעלים, ונקל לאדם לקיים הפקעת קנייני הגוף רק

כתב הרמב"ן, שמא לזה רמזו רבותינו ר"ה נא באמרם, 50 שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד, דהיינו שער החמישים שזה מרמז היובל שהוא קודש.

ונעצם יובל על פי מצוות התורה, הוא שמיטת קרקעות כמו כל שמיטה, אבל נוסף לזה גם שחרור עבדים נרצעים, וגם הנדל"ן – קרקעות חוזרים לבעליהם על פי כללי התורה, וכפי שמגדיר זאת הרמב"ן, שלכך ציוותה התורה מצוה זו שיהיו כל מיני הממשלה ואדנות שבתחתונים בטלים בעבודת הארץ, כדי שיתבונן האדם בלבו כי אין עיקר האדנות והממשלה אלא לאדון הכל ברוך הוא.

ולכאורה הנה בזמן שאין רוב עם ישראל בארץ ישראל אין היובל נוהג, וכמו כן בית דין הם אלו שמקדשים בקריאה את היובל, וגם הם תוקעים ביום כיפור בשופר להכריז על שנת היובל, ולמרות זאת היובל מתחיל מא' תשרי.

וזה זה קצת פלא שמדוע ממתנינים 10 ימים עד יום כיפור, וכ"כ הרמב"ם שמיטה ויובל פ"י ה"י יד' שמראש השנה עד יום כיפור של שנת ה-50 שנת היובל לא היו העבדים חוזרים לבתיהם, אך אינם משועבדים לעבוד לאדוניהם, אלא הם אוכלים ושותים ושמים ועטרוניהם בראשיהם, וכשהגיע יום כיפור תקעו בית דין בשופר וחזרו העבדים לבתיהם, ונקודה זו ביארתי במאמר **יובל הוא, ואיש אל משפחתו תשוב**.

וגם צריך להבין מדוע לא נוהג היובל כשאין רוב עם ישראל בארץ ישראל? הרי כמו ששבת ושמיטה נוהגת להשריש בנו את האמונה שהמלוכה והממשלה לחי העולמים, מדוע א"כ לא ינהג היובל תמיד ובכל מצב? לחזק האמונה שהבורא הוא האדון היחידי.

והנה ראיתי במשך חכמה שמסביר את ההבדל הלשוני שכלפי שמיטה כתוב "שבת לה'", ואילו לגבי יובל כתוב "לכם" – "קודש תהיה לכם", ע"פ התורה כהנים שכתוב שם שמה שנכתב בשמיטה "שבת לה'", זה כמו שנאמר בשבת בראשית "שבת לה'", והכוונה שכמו שקדושת שבת קבועה תמיד ואי אפשר להקדימו או לאחור ליום אחר כך גם בקדושת שמיטה שתמיד היא השנה השביעית.

ולכן בשמיטה כתוב קודש לה', כי זמנו קבוע, להבדיל מיום טוב שנקבע ע"פ קביעת בית דין, שהם מקדשים את החודש ומזה נקבע תאריכי החגים, ובידם להקדים זמנו או לאחור – כגון עיבור השנה שמאחר בחודש את כל החגים,

וכך גם קדושת יובל, שקדושת יובל זה "קודש לכם", שזה חל ונקבע רק אם תקעו בית דין בשופר ביום כיפור, וכן הוא נקבע רק כאשר מתקיים שילוח עבדים לחירות, והחזרת קרקעות לבעליהם, כמפורש בגמרא ר"ה דף ט' ע"ב, וכן פסק רמב"ם להלכה פ' יו"ד משמיטות (ה' יג),

ומחדש המשך חכמה סיבת ההבדל והוא, ששמיטה כמו מצוות שבת שמחזק את האמונה שהעולם נברא על ידי הקב"ה ולא שהיה מאז ולתמיד כביכול שלא נברא, וחיזוק האמונה הוא בכך ששובת ביום השביעי ממלאכתו כמו שבעת בריאת העולם ע"י הקב"ה הבורא שבת מבריאת העולם ביום השביעי, כך גם בשמיטה בהפקרת האדמות מורה הוא שהעולם שייך לבורא שברא את השמים והארץ.

אבל יובל זה כנגד יציאת מצרים שהיה בו שחרור עבדים וניתוק מהארץ בה היו 210 שנים, לארץ אחרת תוך כדי נידודים 40 שנה במדבר בלי אדמה פרטית, אלא תחת חסותו של בורא עולם – מוקפים בענני הכבוד, ולכן יובל

וטהר לבנו – בהר

ולכן ביובל זה כמו יציאת מצרים שהיה שם הפקעת גוף עם ישראל מידי שעבוד הגוף שהיו עבדי פרעה, ולכן דומה הוא לכל יום טוב שמהותו זכר ליציאת מצרים, וכאמור במשך חכמה שביום טוב וממילא כך ביובל, הקב"ה נתן בידי חכמי ישראל לקבוע את המועדים.

כי זה מורה על שהפכנו לעבדי ה', כי יד עבד כיד רבו, והסנהדרין שהם עבדי ה' ומדריכי העם בעבדות ה' בכוחם לקבוע זמן המועדים, ולכן גם בית דין תוקעים בשופר ביובל וקובעים את היובל "קודש לכם" וכאמור קודם.

ובאמת גם היום כשאין רוב עם ישראל בארץ ישראל, ולמרות שאין נוהג יובל, עדיין הקב"ה נותן לנו זכות ויכולת להיכנס לסוד שער ה50 כי ביום זה אנחנו חוזרים בתשובה ומגיעים לחירות הגוף מתענוגי הגוף, והתעלות הנשמה ביום שכולו תפילה בהשתפכות הנפש, אזי זוכים להתעלות וטועמים מסוד שער ה50.

ומשם מגיעים לקדושת סוכות ושמחת תורה, מעין הגאולה העתידה, שמתוך עולם החירות – התשובה נגיע לסוכות ולשמחת התורה המשולמת, ולתקיעת שופר שכולנו מתפללים עליו "תקע בשופר גדול לארצנו", ושנוכח להיות עבדים משוחררים עם כתר מלכות בראשנו שנשמח בפדיון נפשינו וגאולתנו השלימה אמון ואמן.

ללמדנו, שמתוך ויתור על גאוותינו ומתוך כוח תשובה ובפרט כוח תשובה של ציבור אפשר להתעלות בכוח התורה, ולהגיע לסוד שער ה50, ואולי בדרך אפשר יש בגדר כניסה סוד זה, זה צלילות הדעת ובהירות מושלמת שכל חלקי התורה יהיה משולבים לנו בצורה מסוכמת וברורה, רק שנלמד תורה בהתמדה אחרי התחזקות התשובה, פשוט לשבת ללמוד, כי לא נלמד הכל, כל הרוחניות תתנדף, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כך העיד הבורא, וזה יחזיק לנו את החיזוק והתשובה לאורך ימים מלאים בסיפוק של קדושה ומוח מלא בחכמת התורה וקדושה אמון ואמן.

פרשיות בהר ובחוקתי מקבילים

וגם אם אין סיכוי בדרך הטבע לא ליפול בחובות, זכור נזכור שה' מבטיח וציוותי את ברכתי, אתה יהודי תהיה צדיק ואז לא תיכנס לחובות גם אם אין היגיון שלא יהיה לך חובות, כי המשכורות ממש נמוכה, אין מאיפה לחיות, בכל זאת וציוותי את ברכתי בלי היגיון יהיה ברכה ולא יהיה לך חובות.

וכאמור שני הפרשיות מסיימות בזכירת יציאת מצרים שמהשפל הקב"ה מציל ומעלה אותנו עליו למעלה למעלה.

מה נאכל? וציוותי את ברכתי

מתוך עבדות והכנעה מושלמת לבורא עולם, ליהודי צדיק זה יזכה שכל הטבע יהיה מבורך עבורו, דהיינו שהברכה תהיה אצלו כטבע מובנה ולא כהנהגה מיוחדת וניסית, כמו כן הוא יאכל מעט וישבע, ויבול שנה אחד יספיק לו לשלוש שנים בלי שיצמח עבורו כמות משלושת.

והאמת הברכה הגדולה יותר מכל היא לזכות לדרגה, מה שחשבתי מימי נעורי, בברכי את ברכת המזון שלא הבנתי מה הכוונה "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם", ונפלאתי הרי ראיתי צדיקים גדולים שזרעם היו מבקשים לחם כי הם חיים בעוני מחפיר?? ותיצתי שהכוונה לא ראיתי צדיק נעזב, דהיינו צדיק לא מרגיש שה' עזב אותו למרות שזרעו מבקש לחם, אלא הוא ממשיך באמונתו התמימה ומאמין שהקב"ה ממשיך להשגיח עליו באהבה ומתייסר עמו ביסורי העניות שהוא ומשפחתו סובלים.

ובס"ד בשבת קודש מצאתי להפתעתי שזיכיתי וכיוונתי כמעט לדברי המדרש רבה ויקרא לה' ב' "אע"פ שזרעו ובניו הם מבקשים לחם לא ראיתי לאותו צדיק אביהם נעזב מיראתו של הקב"ה, ושמחתי שמחה עצומה על כך, שזיכיתי לפרש נכונה את ברכת המזון, ואכן זו ברכה מיוחדת שאדם יזכה להרגיש תמיד קרוב אל ה' ומעטים זוכים להאמין בה' בכל מצב באמונה תמימה, אשרי מי שזוכה לברכה זו, שהיא מעלה מבורכת שאין לנו מושג עד כמה שכרו של מאמין נפלא זה.

וכי תאמרו מה נאכל

זה חיסרון באמונה, ואיך הקב"ה כביכול נראה שמסכים בדיעבד לשאלה כזו, ולמה הקב"ה עוד נותן שכר טוב

לאחר שקיים 7 פעמים בשמיטות השמטת והפקעת קניין פירות.

וכוננת הרמב"ן שביובל נוסף שחרור עבדים והפקעת הקרקעות, שזה הפקעת שעבוד הגוף וכתבאר, ולכן ביובל מושרש בעוצמה מרובה שאנחנו עבדי ה' ולא אדונים בעצמנו, ובעצם כאשר האדם מרגיש הפקעת הגוף אזי קל לו לשוב בתשובה שלימה, כי מרגיש שהאדון היחידי זה הבורא ושעלינו לעובדו בגוף ונפש.

ולכן רק כאשר כל עם ישראל בארץ ישראל זוכים לקיים הפקעת הפירות בשבע שמיטות, אזי כשיקיימו ביובל שמיטת הגוף ג"כ, יורגש בכל ארץ ישראל שחרור קניין הגוף של הבעלים, וזה יעורר אותם לחזרה בתשובה מתוך התעוררות עצומה זו כי כלל עם ישראל שותף בה בארץ ישראל הקדושה, וכמו כן עם ישראל יתעורר להשתחרר מקניין הגוף שהשתעבדו ליצר הרע כעבדים נרצעים – וכדברי הזוהר "חירות".

ומתוך התעוררות התשובה שמתעוררת ביובל, אזי עם ישראל זוכה להתעוררות מלמעלה של בינת התורה מתוך שער החמישים, וכמו ששבת היא מעין עולם הבא, מעין המנוחה של עולם הבא, כך חג השבועות ויותר מכן יובל, זה מעין זכיה להיכנס לסוד שער החמישים כלשון הזוהר הטהור שנכנסו ישראל לסוד חמישים יום".

ללמדנו, שמתוך ויתור על גאוותינו ומתוך כוח תשובה ובפרט כוח תשובה של ציבור אפשר להתעלות בכוח התורה, ולהגיע לסוד שער ה50, ואולי בדרך אפשר יש בגדר כניסה סוד זה, זה צלילות הדעת ובהירות מושלמת שכל חלקי התורה יהיה משולבים לנו בצורה מסוכמת וברורה, רק שנלמד תורה בהתמדה אחרי התחזקות התשובה, פשוט לשבת ללמוד, כי לא נלמד הכל, כל הרוחניות תתנדף, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כך העיד הבורא, וזה יחזיק לנו את החיזוק והתשובה לאורך ימים מלאים בסיפוק של קדושה ומוח מלא בחכמת התורה וקדושה אמון ואמן.

שני הפרשיות הן בהר והן בחוקתי מתחילים בהקפדה על קיום המצוות, ושניהם קשורים לשמיטה ויובל, ושניהם מדברים על ברכה.

אבל גם שניהם מדברים על קללה, כי בפרשת בהר הקללה היא לקחת חובות ולהתמכר בגלל החובות, וכמו שבפרשת בחוקתי עלינו להיזהר לא להפיל את ההסבר על הצרות ליד המקרה, כי אז המצב יחמיר רח"ל, כך גם כשיש חובות אסור להפיל זאת על יד המקרה, אלא להבין שזה עונש או גזירה משמים, ועלינו להתחזק בקיום המצוות ובאמונה.

יתכן שאם יהודי שואל בחששו שמחמת קיום מצוות שמיטה הוא יינזק ולכן הוא שואל מה נאכל? אזי עליו כתוב "וציוותי את ברכתי" – שיזכה בברכה מיוחדת מעל הטבע, אבל צדיק גמור שמקיים מצות ה' בלי לשאול מה נאכל? אלא מקיים מצוות בלי תנאים ובלי פקפוק אלא

"וכי תאמרו מה נאכל?!" כאמור קודם, השאלות איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לציווי ה' לשבות בשביעי

וטהר לבנו – בהר

ראיתי את אותו גרוש שנפגש עם גרושתו ונתן לה כסף, ובוודאי חטא עם גרושתו ולכן נתן לה כסף רח"ל!!

קרא ר' תנחומא לאותו גרוש וטען כלפיו, הרי כל העולם בצער ואתה הולך להיפגש עם גרושתך ואתה נותן לה כסף וזה מוכיח שחטא עשית עמה ולכן שילמת לה!!

ענה לו הגרוש, רבינו: וכי לא כך דרשת "ומבשרך לא תתעלם" ולכן התגברתי על שנאתי לגרושתי וריחמתי עליה כי ראיתי שהיא בצרה גדולה ותרמתי לה צדקה כפי שדרשת להרבות במצוות צדקה.

באותה שעה הגביה רבי תנחומא פניו לשמים ואמר לפני הקב"ה רבש"ע מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי ולא היה עליו מזונותיה נתמלא עליה רחמים ונתן לה, אנו שאנו בני בניך בני אברהם יצחק ויעקב ומזונותינו עליך על אחת כמה וכמה שתתמלא עלינו רחמים!! באותה שעה ירדו גשמים ונתרווח העולם:

ותמיהה עצומה לכאורה הייתה לי במדרש זה, וכי רבי תנחומא נכשל בחשד שווא, ועד כדי כך הטיל אשמת שווא על יהודי כשר, וגם לא מצאנו שרבי תנחומא מיד נבהל שטעה וחדש ביהודי צדיק חניס, ולא מצאנו שרבי תנחומא ביקש ממנו סליחה? וגם איך יתכן שרבי תנחומא הצדיק כביכול נכשל בעבירה, שלא לימד זכות למרות שכתוב "הוכח תוכיח ולא תישא עליו חטא"??

ובדוך אפשר, יתכן שרבי תנחומא וגם אותו גרוש הבין שכל תקרית זו שנראה כביכול מלובש בעבירה של חשד שווא וכו', זה היה בכדי להשתמש בסיפור זה לבקש רחמים מהקב"ה שיוריד גשמים מתוך רחמים על עם ישראל, שכך כל זה היה שווה כביכול בגלל התועלת העצומה שהייתה לעם ישראל וילע"ע.

משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו

אבל תוך כדי שהאח ובניו עברו בנהר הם נשטפו וטבעו למוות, וכך זכה בעל הצדקה לרשת גם את כל רכושו של אחיו הקמץ מדין יורש, ומסיים המדרש שבכך התקיים מה שנאמר "כי פועל אדם ישלם לו".

ופלא עצום שהסיום נגמר בטרגדיה איומה, שנכון שאותו אח בעל הצדקה אכן זכה בירושה של אחיו, אבל הוא יושב שבעה ובוכה על אחיו ועל אחייניו שמתו בטרגדיה!!!

אלא יתכן כפי שהקב"ה משלם בדיוק כפועל אדם ואורח איש ימצאנו, שהיות ואדם זה שחילק צדקה בכמויות על חשבון אשתו וילדיו שסבלו מזה שלקחו להם את הבית ואת הרכוש, ואפילו את הכסף לקצת אוכל לחג לילדיו נתן כצדקה לאחרים, בשעה שכתוב ומבשרך לא תתעלם, ומפורש בפסוק שעל המשפחה אפילו דודים ובני דודים לעזור מכספם ולגאול את בן משפחתם, ובוודאי לא לגרום לבני משפחתם הקרובים ביותר כאשתו וילדיו צער וסבל.

ולכן, כפי שאותו יהודי רצה לפרסם את עוצמת מצוות הצדקה, בו זמנית בפרסום זה הקב"ה הוכיח לעיני כל שיש טרגדיה בשכרו של אותו בעל צדקה, שאכן התעשר עוד מירושת אחיו אבל זה היה כביכול על חשבון חיי אחיו ואחייניו שמתו בסבל נוראי של טביעה.

כי צדקה מצווה חשובה היא עד למאוד, אבל חובה לעזור קודם למשפחה, ולא לעשות טוב לאחרים על חשבון רישוק חיי משפחתך, כמו שחייך קודמים כך חיי משפחתך, ולכן גם אסור לתרום יותר מחומש, וכפי שהגמרא אומרת שלא מוכרים דירת מגורי אדם עבור מצוות צדקה אפילו של פדיון שבויים.

וברכה למפקפקים בציווי על מצוות שמיטה? **וקודם** כתבתי שייטכן שכאן ה' הסכים לכך מפני הרווח הגדול שיצא מזה חיזוק גדול ועצום באמונה, וחיזוק זה שווה את הירידה שקדמה לה - בכך שפקפק בה', וכביכול יש כאן **ירידה לצורך עליה**.

כי כאשר בן אדם רואה את השדה שלו מוזנחת שנה שלימה ואסור לו להשתמש בה וגם לא לקטוף ממנה כלום, זה מחדיר בפנימיותו שהוא לא בעל הבית, והשדה היא לא שלו אלא היא של בורא עולם, **ושנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש זוהי עוצמה של אמונה!!!**

ועוצמה כזו של אמונה שווה גם את הירידה שקדמה לה שהיא כפירה כביכול, כי זו עליה גדולה לאדם כאשר בן אדם מתחזק שכלום לא שלו, וכל הרכוש שצברתי אני לא הבעל הבית של זה, אלא הכל שייך לבורא עולם.

ועל פי רעיון זה יתכן לפרש את המעשה שבמדרש **רבה לדי' ב'**, שבימי רבי תנחומא היה מחסור גשמים חמור, ולמרות שרבי תנחומא גזר 3 פעמים תענית על הציבור, בכל זאת לא ירדו גשמים, בפעם השלישית דרש מכולם להתחזק ולהוסיף מצוה (אולי להתחזק במצוות צדקה).

אחד השומעים הלך לביתו ולקח משם חפצים לקיים בהם מצוות צדקה, ובאותו זמן פגשה אותו גרושתו והתחילה לבכות לו שמאז הגירושין לא ראתה טוב בחייה, והגרוש התבונן בה וראה שהיא בצרה נתמלא עליה רחמים ונתן לה צדקה, מחמת הפסוק "**ומבשרך לא תתעלם**".

ואדם אחד ראה את הגרוש נותן לגרושתו כסף, הלך לרבי תנחומא ואמר לו רבינו אתה דורש מהציבור להתחזק והנה נעשים כאן עבירות, שאלו רבי תנחומא מה ראית? ענה לו

במדרש רבה על הפסוק "איש כי יפליא" הביא פסוק אינו **לדי' "כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימצאנו"**, הביא סיפור על שני אחים אחד קיים מצוות צדקה והשני פרוטה לא תרם, והאח שקיים מצוות צדקה פיזר צדקה עד כדי שנאלץ למכור את ביתו וכל רכושו בגלל מצוות צדקה.

יום אחד בערב שמחת תורה נתנה האשה לבעלה בעל הצדקה 10 שקל ואמרה לו קנה מזה קצת אוכל לילדיך, אבל ברגע שיצא לשוק פגשו אותו גבאי צדקה והתרימו אותו והוא נתן להם את ה-10 שקל שקיבל מאשתו.

ואותו איש התבייש לחזור לביתו בידיים ריקות, לכן הלך לבהכ"נ ושם ראה את האתרוגים שכולם השאירו אחרי שסיימו את נטילת לולב של הושענא רבה, לקח שק ומילא אותו באתרוגים, והפליג עמם בים הגדול עד שהגיע למדינת המלך, (וכנראה זה היה אחרי שמחת תורה, או שהייתה הפלגה קצרה מאוד, וגם כנראה בגלל שעבד כפועל בספינה לכן הסכימו לצרפו להפלגה בלי כסף).

וכשהגיע למדינת הים, התברר שהמלך מחפש אתרוגים שיהודים ברכו עליהם כי חלם שאלו ירפאו אותו ממחלת המעיים שלקה בהם, ובכל המדינה לא מצאו רק אצל אותו יהודי, ואכן האתרוגים שהביא היהודי הצילו את המלך.

והמלך ציווה למלא את השק בדינרי זהב, והמלך ביקש ממנו בקש עוד שאלה, אמר לו בקשתי שיחזירו לי את דירתי ורכושי (בפדיון) ויצאו כל העם לקראתי, (ובמפרשי המדרש כתוב שכל זה עשה בכדי לפרסם לכולם את כח מצוות הצדקה).

ואכן כשהגיע חזרה למדינתו יצא כרוז מהמלך וכל העם יצאו לקראת בעל הצדקה, ובניהם יצא אחיו הקמץ ובניו,

וטהר לבנו – בהר

לא תונו את עמיתו – ויישר כוח עצום לתלמידי היקר אברהם לויני

ואולי מלשון הונאה שכתוב בתורה, למד החינוך שרק דוגמאות של ניצול חולשה לרעה בדיבור רק אז עוברים על לאו זה. ופשיטא שכל צער שמצער את חברו בדיבור, זה עבירה על ואהבת לרעך כמוך.

אומנם בהמשך כתב החינוך שראוי להזהר שאפילו ברמז דבריו לא יהי נשמע חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאד ללב הבריות, והרבה מבני אדם יקפידו עליהן יותר מן הממון, ולכן אמרו חז"ל גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שבאונאת דברים הוא אומר "ויראת מאלקיד" וגו'.

וממשיך החינוך ולא שייך לכתוב ולפרט את כל הדברים שיש בהן צער לבריות, אבל כל אחד צריך להזהר כפי מה שיראה, כי השם ברוך הוא הוא יודע כל פסיעותיו וכל רמיזותיו, כי האדם יראה לעינים והוא יראה ללבב. וכמה מעשים כתבו לנו זכרונם לברכה במדרשים ללמד על זה מוסר, ועיקר הענין בפרק רביעי ממציעא:

ויתכן, שגם בלי לאו עובר על רצון התורה שלא לצער יהודי בדיבור, כי זה שורש מצווה זו כדברי החינוך ששורש מצוה זו ידוע, לתת שלום בין הבריות, כי גדול השלום שבו הברכה מצויה בעולם וקשה המחלוקת, כמה קללות וכמה תקלות תלויות בו:

ולכן עיקר העניין שעוברים על הלאו הוא הדוגמאות שהביאו במסך בבא מציעא כנ"ל, אבל באופן כללי אסור לצער בין בדיבור ובין ברמז יהודי אחר.

ואכן בסוף דבריו כתב החינוך שמותר להחזיר למבייש דברים קשים ולהוכיח שכולו שקר ומרמה, ומשמע שבאיסור הכללי זה נכלל גם לצער בדברי שקר, גם כשהחבר יכול להשיב לו ולהוכיח את שקריו ואת רשעותו שהוא מוציא שם רע, אבל בזה לא עוברים על הלאו.

וזכיתי שע"פ דברי תלמידי היקר אברהם בן הגאון הרב אריה לוי שליט"א הדברים מתורצים כראוי ובהירים ומשמחים כנתינתן מסיני, שיתכן שהחינוך הביא גם צער של דברי שקר כאלו שאפשר להינצל מהם ולהוכיח שאלו דברי שקר ורשעות, כי יש בזה חידוש עצום.

שלמרות שמי שהתחיל לתקוף את חברו בדברים עבר על שורש האיסור הכללי ולא על הלאו, בכל זאת מותר לנתקף לבייש את התוקף בדברים ולהוכיח שהוא שקרן ורשע, למרות שבתשובתו לתוקף הוא יאמר דברים שהתוקף לא יוכל להינצל מהם, כי יהיה ברור ששיקר, שהוא חמורים יותר מדברי התוקף, בכל זאת מותר להשיב לו על רשעותו.

איך לצער בדברים למטרת חינוך ילדים ותלמידים ע"פ ספר החינוך

ובסוף כתב שהמקל בזה שלא מעיר לילדיו בכדי לא לצערם ולא בגלל הזנחה וחוסר אכפתיות חלילה, דהיינו שאפילו קצת משתדל לא לצערם, ימצא חיים ברכה וכבוד.

כי ילדיו יראו שאיכפת לו וכואב לו ורק מחמת אהבתו אותם שאינו רוצה לצערם הוא שותק ולא מצערם בדברים אפילו קצת, זה יגרום להם לכבדו, ולרצות לרצותו מתוך אהבה, וכך ימצא חיים כי לא יריב עם ילדיו ותלמידיו, וברכה כי יהיה שלום בבית בלי מריבות ושנאה, וכבוד כי יכבדו אותו כשם שהוא מכבד מאוד את ילדיו ותלמידיו.

הסגולה להתאפק כשפוגעים בך – האם יש בה סכנה עצומה – זהירות

ואנשים מנצלים זאת לסגולה להתפלל על זקוק לישועה, אך חובה לזכור שאסור לשנוא בלב, כי אז עוברים על לא תשנא, אלא למחול לגמרי ולמחוק מהלב, ואולי ברגע שאדם שפוגע הוא כבר יודע שהנעלב כועס עליו אין איסור לשותק לשנוא בלב כי השנאה ידועה כבר ויל"ע.

החינוך במצווה שלח' כתב שהאיסור הוא שלא נגיד ליהודי דברים שיכאיבוהו ויצערוהו, ואין בו כח להעזר מהם. וצריך להבין מה כוונתו "ואין בו כח להעזר מהם"?

והנה החינוך הביא דוגמאות לאיסור ע"פ הגמרא ב"מ נח' כיצד, אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, היו חלאים באין עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לאיוב [ד', ו'], הלא יראתך כסתתך וגו'. ראה חמרים מבקשים תבואה, לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שאין לו, ולא יאמר לתגר בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח.

ובהמשך כתב החינוך, והעובר על זה והכאיב את חבריו בדברים, באותן שפירשו חכמים זכרונם לברכה בעל תשובה ובחולה ובכיוצא בהן, עבר על לאו זה, ומשמע מהחינוך שרק בדוגמאות הללו של הגמרא וכיצ"ב עובר בהם על הלאו, אבל לא על כל דברים שמצערם, וכיוצא בזה היינו שמבזים אותו בסיפורים אמיתיים לא נעימים.

ואולי זה כוונת החינוך "ואין בו כח להעזר מהם" דהיינו שהמכנה המשותף בכל דוגמאות הגמרא שמביישו בדברים נכונים ואמיתיים או בדברים שהמבזזה לא יכול להכחישו ולהוכיח שהוא משקר.

שהרי המבזה בעל תשובה בעוונות ראשונים מדובר בסיפורים אמיתיים ואין הבעל תשובה יכול להכחישו שזה שקר, וכן מה שטענו חבריו של איוב כשסבל מיסורים שזה מוכיח שהוא צבוע כי אם היה ירא שמים בסתר ובגלוי לא היה סובל מיסורים, ואיך אדם יכול להוכיח שהוא ירא שמים גם בסתר???

והכיוצא בזה הוא להביך ולבזות בן אדם על דבר לא נכון רק שאינו יכול להוכיח שטועים בו.

ויתכן עוד, שאיוב לא ידע שזה ניסיון מיוחד לדעת האם יחזיק באמונתו גם כשהוא מקבל יסורים, ולכן לא היה לו מה לטעון לחבריו שפגעו בו שאינו ירא שמים.

והדוגמא הנוספת לברר על מוצר ומחיר כשאינך רוצה לקנות, והמוכר חייב לענות לך כי הוא בטוח שאתה מתעניין לקנות אצלו, וכביכול אין לו ברירה מלשתף עמך פעולה ולבזבז את זמנו לריק, וכשמתברר לו שסתם בזבזת את זמנו הוא כועס ונפגע.

ואכן כולם נחשבים "הונאה" מלשון רמאות, שמנצל חולשת השני לרעה, כמו שמרמה בכספים, שמנצל תמימות ואת חוסר הידיעה של השני וכך גונב ממנו כסף.

החינוך במצווה שלח' כתב שמצווה שלא להונות ולצער בדברים, ואפילו בקטנים ראוי להיזהר שלא להכאיבם בדברים יותר מדי, מלבד מה שצריך הרבה כדי שיקחו מוסר, ואפילו בבניו ובנותיו ובני ביתו של אדם, המיקל בהם שלא לצערן בעינינים אלה, ימצא חיים ברכה וכבוד.

ולכאורה יש סתירה בדברי החינוך, שמצד אחד כתב "לא להכאיבם יותר מידי", ומצד שני כתב "מלבד מה שצריך הרבה", אבל ברור שכוונתו שרק כשיש צורך גדול (הרבה) להוכיחם רק אז תוכיח ולא יותר מידי, כי יש מצוה לחנך.

החינוך מתיר להחזיר לחרפך ולמביישך – והאיסור לא להתחיל, אומנם הוא מציע להתנער באלגנטיות וחוכמה, כמו שאמר לי "שמך" אמרתי לו תודה אתה מעודד אותי לעשות דיאטה, אבל חסידים שומעים חרפתם ואינם משיבים – כצאת השמש בגבורתה,